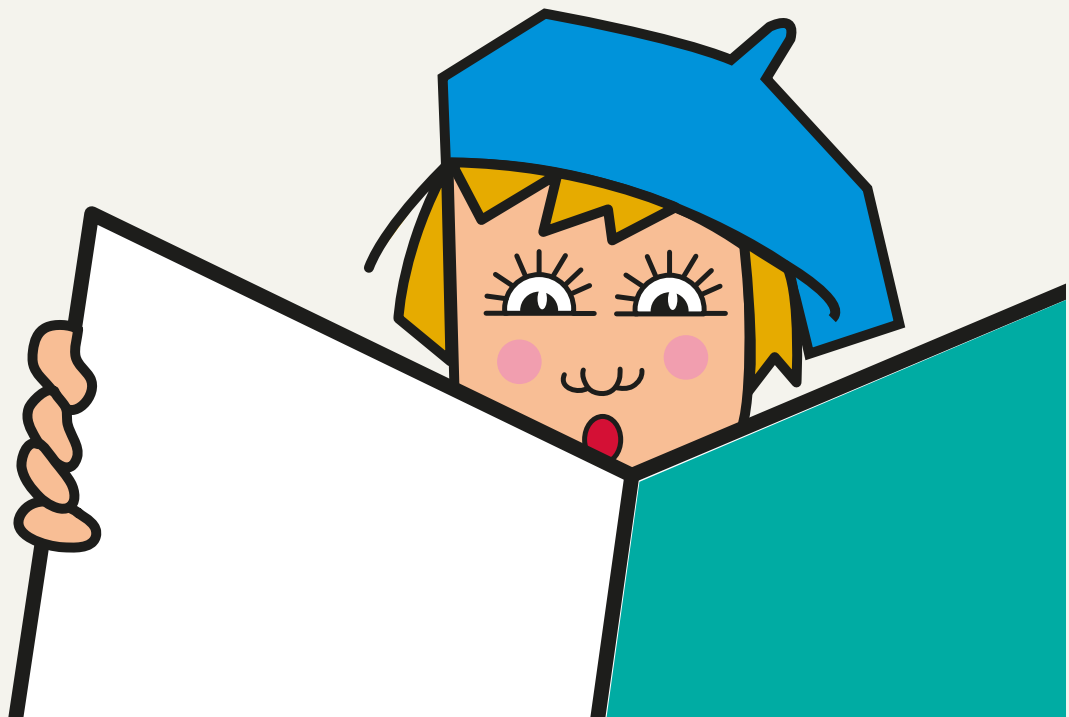
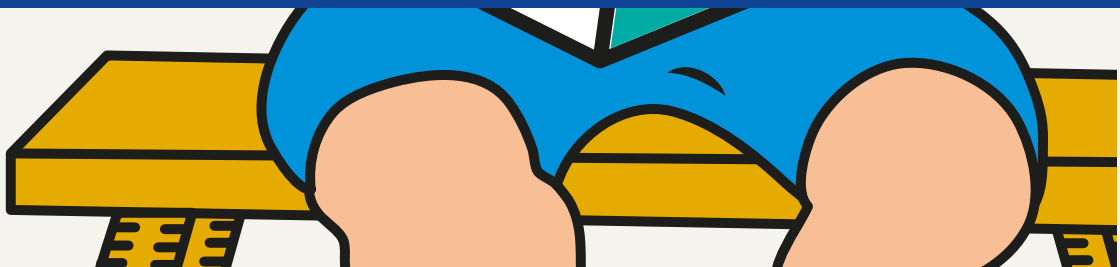

Roberto Altuna Erle

GURE KATONA

Herrikoa, batua eta gaztelania bat eginda

Esker ona

Nere eskerrik beroenak proiektu honetan sinistu, eta, bera aurrera etarateko, animau nauein guztiai zein finanziaziñuaz lagundu dostain erakundiai eta babesliai: Oñatiko Udala, Laboral Kutxa, Fagor Industrial-ONNERA Group eta ULMA fundazioa.

Catón. Por alusión al gramático latino <<Dionisio Catón>>, libro para aprender a leer, de dificultad mayor que la cartilla. María Moliner. *Diccionario de uso del español*

Katon, katona. Eskolan eukitzen zen lehenengo liburua. El Catón, el primer (y único) libro que se tenía en los primeros cursos escolares. Juan Martín Elexpuru. *Bergara aldeko hiztegia*

GURE KATONA

Herrikoa, batua eta gaztelania bat eginda

Oñatin euskaraz bizitzeko oinarrizko hiztegia eta gramatika.

Vocabulario y gramática básica para poder vivir en euskara en Oñati.

Roberto Altuna Erle

2023ko azaroa

Egilea:

Roberto Altuna Erle

Diseinua eta maketazioa:

FK Diseinu eta Inprimatzea

Azala:

Jabier Erostarbe

Inprimatzailea:

Gertu (Oñati)

ISBN: 978-84-09-55607-6

Lege Gordailua: D 00968-2023

Azaleko irudia: 1925 urtean Ixaka Lopez Mendizabalek argitaratutako “*Xabiartxo*” liburuko azalean oinarrituta dago. Ilustrazioaren autorea John Zabalo Ballarin “*Txiki*” izan zen.

ROBERTO ALTUNA ERLE

Betidanik saiatu da bere herriko berbetaren lanketatik abiatuta, euskalkiaren eta batuaren arteko zubi-lanak egiten. Ildo horri jarraituz lan hauek argitaratu ditu, besteak beste:

- Kontzejupetik aldizkariko *TTIRRI-TTARRA* orrialdea (1996-2002)
- *‘Oñatiko euseria ezagutu, aztertu, egin’* liburua (R. Altuna, K. Elortza eta K. Zumalde, 2014)
- *‘Oñatiko hika poltsikaran’* liburuxka (I. Etxeberria, R. Altuna, 2020)
- *Oñatiko hizkera* (ULMA Taldeko ikastaroko pilulak, 2020)
- *Kontzejupetik* aldizkariaren lankidea eta *ITTEN* orrialdearen egilea (2015-2023)
- *Oñatiera ikasgelan fitxak* (I. Etxeberria, R. Altuna, 2023)

Roberto Altuna Erle (Oñati, 1959). Euskara irakaslea. Maisu ikasketak Eskoriatzako Irakasle Eskolan egin eta gero, Euskal Filologian lizentziatu zen Deustuko Unibertsitatean. Lan ibilbidea Lehen Hezkuntzan hasi zuen, baina laster aldatu zen helduen euskalduntze arlora, eta hor eman du bizitza osoa, lehenengo Bilboko IRALEn, sei ikasturtez. Ondoren, bere herrira itzulita, HAEE-IVAPEko Larraña Barnetegian eta Bedita Larra-koetxea Udal Euskaltegian. Azken horretan zuzendari jardun du azkeneko bi hamarkada eta erdiz.

“Izan zirelako, gara; garelako, izango dira”

On Jose Migel Barandiaran

Jaioneri, Joneri eta Mikeli, bihotzez!

AURKIBIDEA

- Sarrera
 Eskoletarako gida didaktikoa
- Hiztegia eta ikurrak
- Unibertsoa
 - Inguruko herriak
 - Denbora
 - Eguraldia
 - Natura
 - Etxea
 - Baserria
 - Harremanak
 - Kirola
 - Hiria
 - Garraio bideak
 - Lana
 - Eskolak
 - Aisialdia
 - Erosketak
 - Janariak eta edariak

ÍNDICE

- Introducción
 Guía didáctica para las escuelas
- Vocabulario y símbolos
- El universo
 - Lugares cercanos
 - El tiempo
 - Tiempo atmosférico
 - La naturaleza
 - La casa
 - El caserío
 - Las relaciones
 - El deporte
 - La ciudad
 - Medios de transporte
 - El trabajo
 - Centros escolares
 - El ocio
 - Las compras
 - Comidas y bebidas

PAG.

- 9
 10
 11
 11
 12,13
 13, 14
 14-16
 16,17
 17,18
 19
 20
 20,21
 21
 21-23
 23
 24
 24,25
 25,26

AURKIBIDEA

- Jantziak. Arropa
- Neurriak
- Osasuna
- Gorputza
- Kokapenak eta nolakotasunak
- Koloreak
- Aditzak
- Eguneroko hitzak
- Ohiturak eta usadioak

Gramatika

- Ezaugarri fonetikoak.
- Bokalismoa
- Aditz-izenak
- Atzizkiak
- Deklinabidea
- Aditz nagusiak
- Sintaxia

Esaerak

Esamoldeak, esapideak

Haur kantak

Bibliografia

ÍNDICE

- El vestido. La ropa
- Medidas
- La salud
- El cuerpo
- Ubicaciones y cualidades
- Los colores
- Verbos
- Palabras comunes
- Usos y costumbres

Gramática

- Fonetismo.
- Vocalismo
- Nombres verbales
- Sufijos
- Declinación
- Verbos principales
- Sintaxis

Dichos o proverbios

Modismos

Canciones infantiles

Bibliografía

PAG.

27
27,28
28
28,29
29-31
31
31-36
36-39
39
40
40
40
40,41
41
42
43-48
49-53
54-61
62-68
69
70

SARRERA

Oñatin, gaur egun, kalean entzuten diren 10 elkarrizketatik ia 7 euskaraz dira, eta, horietan Oñatiko hizkera entzuten da, gehien-gehienetan. Herriko hizkera hori, ordea, arrotz zaio gurera etorri berria denari edo euskara ikasten hasi berriari.

Beste zenbaiti, aldiz, euskara batua zaio arrotz, herriko hizkeran eroso eta erraz

moldatu arren. Eta, azkenik, badira gure artean euskaraz jakin ez eta bien beharra dutenak, herrian hobeto moldatu ahal izateko.

Errealitate horiek guztiak kontuan hartuta, landu dugu esku artean duzun material hau, batetik besterako zubiak egiten joateko, hain zuzen ere.

Hori lortzeko asmoz jarri ditugu hiru zutabetan, bata bestearen parean, herriko hizkera, Batua eta gaztelania; eta horietan, lehenengo, jaso ditugu Oñatin euskaraz bitzen lagunduko diguten oinarrizko hainbat berbaren zerrenda; gero, zenbait gramatika-eduki, esamolde eta esapide; eta, amaitzeko, kantu bat edo beste.

INTRODUCCIÓN

Hoy en día de 10 conversaciones que se escuchan en Oñati casi 7 son en euskera, y la mayoría de ellas se realizan en el euskera local. Este euskera, sin embargo, se hace extraño al forastero,-a o al alumno,-a que está empezando a aprender la lengua.

A otras personas, en cambio, el euskera oficial o Batua no les es muy cercano, aunque se sientan cómodos y hablen con soltura el

euskera local. Y, finalmente, también hay personas que no conocen el euskera y tienen necesidad de las dos formas o registros de la lengua, para poder desenvolverse mejor entre nosotros.

Teniendo en cuenta todas esas realidades, hemos preparado este material que tienes entre manos, con el objetivo de crear puentes entre las diferentes formas

lingüísticas. Así hemos dispuesto en tres columnas, una al par de la otra, las formas correspondientes a la lengua local, el Batua y el castellano, y hemos recogido en ellas, primeramente, las palabras básicas que nos van a ayudar a vivir en euskera en nuestro entorno; después, algunos conceptos gramaticales, modismos y locuciones; y, para terminar, varias canciones.

ESKOLETARAKO GIDA DIDAKTIKOA

Eskuetan duzun liburuxka lau atal nagusitan dago banatuta:

a) Hiztegia b) Gramatika c) Esaerak eta esamoldeak eta d) Haur kantak.

Ikus dezagun banan-banan nola erabilitezkeen atal hauek:

Hiztegia gaika dator antolatuta, eguneroko gaiez eta oinarrizko berbaz osatua. Oinarrizkoa dela diogu, eta, horregatik, Lehen Hezkuntzako lehenengo mailatik hasita erabil liteke, ez du-eta aparteko zailtasunik. Berbok gure ondare komuneak dira, denok gutxi-asko erabiltzen ditugunak eta denok jakin beharrekoak. Beraz, aurkibidean aipatzen diren gaiak gelan landu ahala ikastea eta irakastea komeniko litzateke. Goragoko mailetan, berriz, kontsulta moduan edo sinonimoak emateko orduan ere aproposak izan daitezke. Hortaz, bakoitzak bere

mailan ikasi eta gero, ahoz zein idatziz erabiltzekoak dira, daukagun aberastasuna eta nortasuna Euskal Herrian barrena zabaltzen joateko.

Gramatikaren atalari erreparatuta, esango dugu gramatika konparatiboa dela, hau da, etengabe dabilela herrikoaren eta batuaren artean jauzika; izan ere, gramatikaren atal nagusien bitartez (fonetika, aditz izenak, atzizkiak, deklinabideko kasu nagusiak, aditz nagusien eta sintaxiaren forma bereziak), bata bestearen parean jarrita, hizkuntza-forma baliokideak ematen ditu. Hortaz, gure hizkuntza askoz hobeto jakiteko eta ulertzeko bidea ez ezik, norberak etxetik dakarrena modu logikoan jasotzeko eta balioesteko aukera ere emango digu. Lan hau hizkuntza lantzen den maila guztietan egin daiteke, Lehen Hezkuntzako behe mailetatik gora, aurretik esan dugun moduan, oinarriz-

koa baita. Hala eta guztiz ere, irakasleak neurtu beharko luke eman beharreko dosia eta intentsitatea.

Bestalde, **Esaeren eta esamoldeena** mundu bat da, ikaragarri ederra eta aberatsa, ikasleen mundura egokitzen jakin behar dena, euren interesguneen arabera irakatsiz eta erabiliz. Esango dugu ahoz erabiliko direla gehienetan, baina ezingo da baztertu idatzizko testuetan ere erabiltzea.

Azkenik, **umeen kantuen** alorra duzue, bere horretan oso motza edo laburra, baina ez horregatik garrantzirik gabekoa; izan ere, kantuen bidez jasotzen ditugu gure fonetika, ahoskera, doinua, erritmoa, hitz jokoak, onomatopeiak, etab. Horiek ere oso adin txikitik aurrera lantzea komeni da. Bertan dagoena aletxo bat besterik ez da, arlo horren erakusgarri edo abiapuntua izan daitekeena.

HIZTEGIXA OÑATIKO ERAN

Zirrindara honetan jasotako berba gehixenak euskera batuaren aldean ziharo desbardin, edo, fonetika aldetik beste modu batera ahoskaitzen diralako jaso dira, eta mugatu singularrian deklinatuta daude.

Ikurrak eta laburdurak

[] entzuten dan modua esaten dosku.

Euf.: eufemismoa

Lagun.: lagunartekua

UNIBERSUA

Eguzkixa [éuskixa]

Iratargixa

Ostondua / Zerua

INGURUKO HERRIXAK

Bitorixa

Bizkaixa

Gipuzkua

Kiputzak

Mondrague

Naparra

Panplona

HIZTEGIA EUSKARA BATUAN

Zerrenda honetan jasotako berba gehienak euskara batuaren aldean zeharo desbardin, edo, fonetika aldetik beste modu batera ahoskatzen direlako jaso dira, eta mugatu singularrean deklinatuta daude.

Ikurrak eta laburdurak

[] entzuten den modua adierazten du.

Euf.: eufemismoa

Lagun.: lagunartekoa

UNIBERTSOA

Eguzkia

Ilargia

Zerua

INGURUKO HERRIAK

Gasteiz

Bizkaia

Gipuzkoa

Gipuzkoarrak

Arrasate

Nafarroa

Iruña / Iruña

VOCABULARIO EN CASTELLANO

La gran mayoría de los nombres de esta lista están recogidos porque en el euskera local se dicen de una manera muy diferente a la forma del euskera batua o estándar, o cambia mucho su pronunciación, y están declinados en determinado singular.

Símbolos y abreviaturas

[] significa la forma en que se escucha.

Euf.: eufemismo

Lagun.: lenguaje coloquial

EL UNIVERSO

Sol

Luna

Firmamento, cielo

LUGARES CERCANOS

Vitoria

Vizcaya

Guipúzcoa

Guipuzcoanos

Mondragón

Navarra

Pamplona

DENPORIA

ASTEGUNAK

Astelehena
Martitzena [martesena]
Eguaztena
Eguena
Egubaikotza [ebaikotza]
Zapatua
Domekia
Astegoixena

HILABETIEN IZENAK

Ilbaltza
Otsailla
Martixa
Apirilla
Mariatza
Bagilla
Garagarrilla
Agostua
Agorra
Urrixa
Zemendixa
Abendua, gabonilla

URTEKO SASOIAK

Udabarrixa
Udia
Udazkena, udagoixena
Negua

DENBORA

ASTEGUNAK

Astelehena
Asteartea
Asteazkena
Osteguna
Ostirala
Larunbata
Igandea
Asteburua

HILABETEEN IZENAK

Urtarrila
Otsailla
Martxoa
Apirila
Maiatza
Ekaina
Uztaila
Abuztua
Iraila
Urria
Azaroa
Abendua

URTAROAK

Udaberria
Uda
Udazkena
Negua

EL TIEMPO (EL INTERVALO)

DÍAS DE LA SEMANA

Lunes
Martes
Miércoles
Jueves
Viernes
Sábado
Domingo
Fin de semana

MESES DEL AÑO

Enero
Febrero
Marzo
Abril
Mayo
Junio
Julio
Agosto
Septiembre
Octubre
Noviembre
Diciembre

ESTACIONES DEL AÑO

Primavera
Verano
Otoño
Invierno

ORDUAK

Hamabitan
Ordu bat eta erdixak
Ordu bixak
Ordu bittan

EGUNAREN PARTIAK

Eguardixa
Egunsentixa, ostargixa
Gaba
Illunkaria

BESTE BATZUK

Aurki
Berihela
Betik
Bixar
Bixar arte!
Derrepente
Etzilimo
Haraiñun
Igaz
Sekula
Sekula be ez

EGURALDIXA [EGUALDIXA]

Antzigarra [antziarra]
Antzigarra egin [antziarra iñ]
Aterri
Bisutsa (edur-, euri-)
Edurra
Edur-gixixa
Edur-mataza
Eramaittua

ORDUAK

Hamabietan
Ordu bat eta erdiak
Ordu biak
Ordu bietan

EGUNAREN PARTEAK

Eguerdia
Egunsentia
Gaua
Ilunabarra

BESTE BATZUK

Laster
Berehala
Beti
Bihar
Bihar arte!
Derrepente, bat-batean
Etzidamu
Herenegun
Iaz
Inoiz
Inoiz ez

EGURALDIA

Zurda, izotz beltza
Zurda egin
Ateri
Bisutsa (elur-, euri-)
Elurra
Elur-izpia, elur-gilba
Elur-maluta
Euria edo elurra egiten hasi

LAS HORAS

A las doce
La una y media
Las dos
A las dos

PARTES DEL DÍA

Mediodía
Amanecer
Noche
Anocheecer

OTROS

Enseguida, pronto
Enseguida
Siempre
Mañana
¡Hasta mañana!
De repente, de pronto
Pasado pasado mañana
Anteayer
El año pasado
Alguna vez
Nunca

TIEMPO ATMOSFÉRICO

Escarcha
Escarchar
Tiempo sin lluvia
Ventisca de nieve, de lluvia
Nieve
Chispita de nieve
Copo de nieve
Comenzar a llover o nevar

Erlaiñua
Eulantza, eulandarra
Euleguna
Eurixa
Galdia
Hegu-erria
Horeixa
Idolaz
Iñuntza
Justurixa, trumoia
Kixkoria
Laiñuak
Latrontxa-kandelia, garrangia
Oiñaztua
Oiñaztarrixa
Ostadarra, ostarkua, Erromako zubixa
Ostaizia
Ostartia
Toketadia [toketaia]
Zaldizkua
Zaparraria

NATURA

ANIMALIXAK, IPIXTIXAK

Haafixia / Haapixia
Ahatia
Aingiria
Amerauna
Amorraña
Apapuskixa/Aáparraskillua
Armiarmia
Arraipardua/Aeropardua
Arraixa
Belia (bela bat eta belaak)
Biboria
Bidixixua [bixixua]
Erlabixua

Behe-lainoa
Euri-langarra
Euri eguna
Eurua
Bero zapa
Hego-errea
Ekaitza
Elurra edo euria gogotik egitea
Ihintza
Trumoia, ostotsa
Txingor xehea
Hodeiak
Izotz-kandela
Tximista
Lurra jotzen duen tximista
Ostadarra / Ortzadarra
Ekaitza aurreko haizea
Ostartea
Euri kolpea
Euri barra bat
Zaparrada

NATURA

ANIMALIAK, PIZTIAK

Habia
Ahatea
Aingira
Amaraua
Amuarraina
Zapaburua
Armiarma, hamarratza
Arrano sugezalea
Harraparia
Belea (bele bat eta beleak)
Mihura
Heste-zizarea, bizioa
Liztorra

Niebla
Llovizna
Día de lluvia
Lluvia
Calor abrasante
Viento sur abrasante
Tormenta
Llover o nevar intensamente
Rocio
Trueno
Granizo menudo
Nubes
Carámbano
Relámpago
Relámpago que toca tierra
Arco iris
Viento que precede a la tormenta
Claro entre nubes
Tormenta fuerte
Barra de lluvia
Chaparrón

LA NATURALEZA

ANIMALES NO DOMÉSTICOS

Nido
Pato
Anguila
Tela de araña
Trucha
Renacuajo
Araña
Águila culebrera
Ave rapaz
Cuervo
Muérdago
Lombriz intestinal
Avispa

Eulixa
Frantzes-katua
Igaribeixa, urtxakurra
Kabilddaria / Gabillaria
Karramarroa
Katamixarra
Katu-maua
Kirikixua
Laatxorrixa / Labatxurrixa
Lupua
Markiñetia
Marraskillua
Matxin-saltokaixa
Negutia
Pitotxa
Serena
Subia
Txantxikua
Txarrapua
Txinddorrixa
Txipeletia / Txipilpetia
Txixaria
Txorixa
Usana

ARBOLAK ETA BESTE

Adarra, erramia
Arbolia
Basua
Bedarra
Iria (ira bat eta iriak)
Ixia (ixa bat eta ixaak)
Oolduixa
Zuraitza

LEKUAK

Aldapia, aldatsa

Eulia
Katajineta
Igaraba
Gabiraia
Karramarroa edo edozein zomorro
Katagorria, urtxintxa
Basakatua
Kirikinoa, trikua
Kilkerra
Arrabioa
Martin arrantzalea
Barraskiloa
Matxinsaltoa
Txonta
Ipurtatsa
Pipia
Sugea
Igela, ugaraxoa
Ordotsa
Inurria, txindurria
Tximeleta, pinpilinpauxa
Zizarea
Txoria
Izaina

ARBOLAK ETA BESTE

Adarra
Arbola
Basoa
Belarra
Garoa
Ihia (ihi bat eta ihiak)
Goroldioa
Zuhaitza

LEKUAK

Aldapa, aldatsa

Mosca
Jineta
Nutria
Gavilán
Cangrejo o cualquier bicho
Ardilla
Gato montés
Erizo
Grillo
Salamandra
Martín pescador
Caracol
Saltamontes
Pinzón común
Turón
Carcoma
Serpiente
Rana
Macho de cerdo
Hormiga
Mariposa
Lombriz de tierra
Pájaro
Sanguijuela

ÁRBOLES Y OTROS

Rama
Árbol
Bosque
Hierba
Helecho
Junco
Musgo
Árbol grande para hacer mástiles

LUGARES

Cuesta, pendiente

Errekatxua
Erreka
Gaiñeria
Malkarra
Mendixa
Plaia

ETXIA

ZATIXAK

Bebarrua
Bentania
Leihua
Gelia
Hormia, paretia
Kamaria
Obraduria [obrauria]
Tximiñixia

GAUZAK ETA LAN-TRESNAK

Argixa
Artaazixak
Aspiradoria
Aszensoria, igotekua
Aulkixa
Azukar-ontzixa
Belakixa / Belaukixa
Bideua
Bizar-makiñia
Burupeekua
Despertadoria
Eskobia
Eskunarruak
Esponja
Fregaderia
Fregadua [fregaua]
Gatzontzixa
Gelatzua

Errekastoa
Erreka
Altu-unea, goragunea
Malkarra
Mendia
Hondartza

ETXEA

ZATIAK

Ataria
Leihoa
Leiho txikia
Gela
Horma
Ganbara, mandioa
Saskiak egiteko etxeko tailerra
Tximinia

GAUZAK ETA LAN-TRESNAK

Argia
Guraizeak
Xurgagailua
Igogailua
Aulkia
Azukre-ontzia
Ikazkinen pala
Bideoa
Bizar-makina
Burkoa
Iratzargailua, esnagailua
Erratza
Eskularruak
Belakia
Sukaltarria
Harrikoa
Gatzontzia
Laratza

Riachuelo
Riachuelo, arroyo, rio
Altozano
Terreno escabroso
Monte
Playa

LA CASA

PARTES

Portal
Ventana
Ventanita
Habitación
Pared
Camarote, desván
Taller casero para hacer cestos
Chimenea

OBJETOS Y UTENSILIOS DE TRABAJO

Luz
Tijeras
Aspiradora
Ascensor
Banqueta / Taburete
Azucarero
Pala de carbonero
Video
Maquinilla eléctrica
Almohada
Despertador
Escoba
Guantes
Esponja
Fregadera
Fregado
Salero
Llar, hogar

Hagiñetako zepillua
 Hautsontzixa
 Imittua
 Intxaurrak-haustekua edo apurketakua
 Itsulapikua
 Izaria
 Isuskixa
 Jarlekua, jasarlekua, sillia
 Kafia ixotekua
 Kajoia
 Kaldaria
 Komuneko papela
 Kortiñak
 Kortxua-kentzekua
 Kumia
 Lorontzixa, tiestua
 Mahaixa
 Mahai-zapixa, zamaua
 Mesanotxia
 Morraillua
 Ohia [oya]
 Orrazixa
 Otzaria
 Plantxia
 Potiak-eregittekua
 Puxetia
 Telebisiñua
 Toaillia
 Ulia sikaketakua
 Zartagiñia

BASERRIXA

GANADUAK

Ardixa
 Behixa

Hortzetako eskuila
 Hautsontzia
 Inbutua, onila
 Intxaur-hauskailua
 Itsulapikoa
 Izara, maindirea
 Txilarrezko erratz handia
 Jarlekua, eserlekua, kadira
 Kafe-ehogailua
 Kaxoia, tiradera
 Galdara
 Komuneko papera
 Gortinak
 Kortxo-kentzekoa
 Sehaska
 Loreontzia
 Mahaia
 Mahai-zapia
 Gau-mahaia
 Morroiloa
 Ohea
 Orrazia
 Otarrea, saskia
 Lisaburdina
 Pote-irekigailua
 Gobada
 Telebista
 Eskuoihala
 Ile-lehorgailua
 Zartagina

BASERRIA

ABEREAK

Ardia
 Behia

Cepillo de dientes
Cenicero
Embudo
Cascanueces
Hucha
Sábana
Escobón de brezo
Silla
Molinillo de café
Cajón
Cáldera
Papel higiénico
Cortinas
Sacacorchos
Cuna
Maceta, tiesto, florero
Mesa
Mantel
Mesilla de noche
Cerrojo
Cama
Peine
Cesto, -a
Plancha
Abrelatas
Colada
Televisión
Toalla
Secador de pelo
Sartén

EL CASERÍO

ANIMALES DOMÉSTICOS

Oveja
 Vaca

Bigaatxua [biaatxua]
Bihorra
Bilddotza [billotza]
Iriskua
Irixa
Konejua
Txahala
Txarrixa
Zaldixa

LEKUAK

Ittoia
Larraiña
Ortua

LANEKO ERREMINTAK

Aizkoria
Akulua
Arrana, arran haundixa
Atxurra
Boldia
Eskuaria
Iritixa
Leakua
Marrajua
Mazua (erpillak jotekua)
Segia

BESTE BATZUK

Arekia
Askia
Bidetxurra
Erpilla
Eskortia
Olasixa
Sitsa

Bigantxa
Behorra
Arkumea
Idiskoa
Idia
Untxia
Txahala, zekorra
Txerria/Zerria
Zaldia

LEKUAK

Ukuilua, korta
Larraina
Baratzea

LANEKO ERREMINTAK

Aizkora
Akuilua
Zintzarri handia
Aitzurra
Goldea
Eskuarea
Igitaia
Larakua
Aihotza
Mazoa (mokilak jotzekoa)
Sega

BESTE BATZUK

Erretena, zanga, areka
Aska
Bidezidorra
Mokila
Eskorta
Hesola
Simaurra, satsa

Ternerilla
Yegua
Cordero
Ternero (macho)
Buey
Conejo
Ternero, -a
Cerdo
Caballo

PARTES

Cuadra / Establo
Zaguán, antepuerta
Huerta

HERRAMIENTAS DE TRABAJO

Hacha
Aguijada
Cencerro grande
Azada
Arado
Rastrillo
Hoz
Clavija, pasador
Podadera, machete
Mazo (rompeterrones)
Guadaña

OTROS

Zanja, acequia, canal
Pesebre
Sendero
Terrón
Aprisco
Estaca, várgano
Estiércol

HARTU-EMUNAK

SENIDETASUNA

Aguria
 Aitta-amak
 Aittajauna [aittajuna]
 Aittajaun-amandriak [aittajun-amandriak]
 Aitta puntakua
 Aitta-ama puntakuak
 Amandria
 Ama puntakua
 Anaia, baiña 'anae bat'
 Anai-arrebak, neba-arrebak
 Andrageixa
 Andra-gizonak
 Arrebia
 Atso-agurak
 Atsua
 Biattaj(a)una
 Biamandria
 Gizongela, gizongeixa
 Illobia
 Kusiñia
 Llobia
 Parientia, áidia
 Primo-primuak, primo-kusiñak
 Primua
 Suiña

FAMILIXAKO ZELEBRAZIÑUAK

Batiua
 Bodia, ezkontzaia
 Entierrua, funerala

BESTE BATZUK

Kuadrilla

HARREMANAK

SENIDETASUNA

Agurea
 Gurasoak, aita-amak
 Aitona
 Aitona-amonak
 Aitabitxia, aita pontekoa
 Aita-ama pontekoak
 Amona
 Amabitxia, ama pontekoa
 Anaia eta 'anaia bat'
 Anai-arrebak, neba-arrebak
 Andregaia, neska-laguna
 Senar-emazteak
 Arreba
 Atso-agureak
 Atsoa
 Birraitona
 Birramona
 Senargaia, mutil-laguna
 Biloba
 Lehengusina
 Iloba
 Ahaidea, senidea
 Lehengusu-lehengusinak
 Lehengusua
 Suhia

FAMILIAKO OSPAKIZUNAK

Bataioa
 Ezkontza
 Hileta

BESTE BATZUK

Kuadrilla

LAS RELACIONES

PARENTESCO

Viejo, anciano
Padres
Abuelo
Abuelos
Padrino
Padrinos
Abuela
Madrina
Hermano y 'un hermano'
Hermanos (pl.de ambos sexos)
Novia
Los esposos, el matrimonio
Hermana de un hermano
Ancianos (pl.de ambos sexos)
Anciana
Bisabuelo
Bisabuela
Novio
Nieto, -a
Prima
Sobrino, -a
Pariente
Primos y primas
Primo
Yerno

CELEBRACIONES FAMILIARES

Bautizo
Boda
Funeral

OTROS

Cuadrilla

DEPORTIA / KIROLA

Aizkolaarixa
Aizkol-jokua
Atxintxikalarixa
Igerilaarixa
Kazarixa
Pelotaarixa
Pelota-jokua
Pelotalekua
Peskaarixa
Sokatiralarixa
Sokatiria

KAPITALA

Abenidia
Aguazil-etxia
Aparkamentua
Arkupeia
Asilua, ospittala
Bankua
Bidekurtzia
Bidia
Denda haundixak (hiperrak, superrak,...)
Elizia
Errege-bidia
Estaziñua (autobusena, trenena ...)
Etxia
Gasolinerixia
Itturria
Jaztetxia
Kafeterixia
Kalia
Kanpantorria
Kanposantua
Kapillia
Kartzelia

KIROLA

Aizkolaria
Aizkora-jokoa
Korrikalaria, lasterkaria
Igerilaria
Ehiztaria
Pilotaria
Pilota-jokoa
Pilotalekua
Errekako arantzalea
Sokatiralaría
Sokatira

HIRIA

Etorbidea, hiribidea
Udaltzain-etxea
Aparkalekua
Arkupea
Zaharren egoitza
Banketxea
Bidegurutzia
Bidea
Erostetxe handiak
Eliza
Errepidea
Geltokia
Etxea
Gasolindegia
Iturria
Janztetxea
Kafetegia
Kalea
Kanpandorrea
Hilerria
Kapera
Kartzela, presondegia, espetxea

EL DEPORTE

Leñador
Apuesta de hachas
Corredor a pie
Nadador, -a
Cazador, -a
Pelotari
Juego de pelota
Frontón
Pescador, -a de río
Tirador de cuerda
Apuesta de cuerdas

LA CIUDAD

Avenida
Comisaría de la Policía Municipal
Aparcamiento
Soportal
Residencia de ancianos
Banco
Cruce de caminos
Camino
Grandes almacenes
Iglesia
Carretera
Estación
Casa
Gasolinera
Fuente
Casa donde cambiarse de ropa
Cafetería
Calle
Campanario
Cementerio
Capilla
Cárcel

Katedrala
Kontzejua, aiuntamentua, etxe haundixa (lagun.)
Lorategixa, jardiña
Losia
Parkia
Parrokixia
Plaza eguna
Plazia (lekua eta salerosteko ekintzia)
Postia
Sagardotegixa
Tabernia
Torria
Txabolia / Etxabolia / Itxabolia
Zubixa

KARRIOBIDIAK

Abiona / Abioia
Antomobilla
Barkua
Bizikletia
Txalupia

LANA

LANBIDIAK

Abadia [abaria]
Aguazilla
Alkatia
Anderua (hilkajiarena eta santuena)
Arotza
Barberua, pelukerua
Barkillerua
Barrenderua
Baserritarra
Biajantia
Bonberua
Botikarixua / Botikarixia

Katedrala, eliza nagusia
Udaletxea
Lorategia
Espaloia
Parkea
Parrokia
Azoka eguna
Plaza, azoka
Zutoina, zutabea
Sagardotegia
Taberna
Dorrea
Txabola
Zubia

GARRAIOBIDEAK

Hegazkina
Autoa
Itsasontzia
Bizikleta, txirringa
Txalupa

LANA

LANBIDEAK

Apaiza
Udaltzaina
Alkatea
Eroalea (hilkutxarena eta santuena)
Arotza / Zurgina
Ile-apaintzailea
Gozoki-saltzailea
Kale-garbitzailea
Baserritarra, nekazaria
Saltzailea
Suhiltzailea
Botikaria

Catedral
Ayuntamiento
Jardín
Acera
Parque
Parroquia
Día de mercado
Plaza, mercado
Poste
Sidrería
Taberna
Torre
Chabola, choza, caseta
Puente

MEDIOS DE TRANSPORTE

Avión
Coche
Barco
Bicicleta
Barca

EL TRABAJO

OFICIOS

Cura
Agente de la policía municipal
Alcalde
Portador (del fétetro o de santos)
Carpintero, a
Peluquero, -a
Vendedor de golosinas
Barrendero, -a
Agricultor, -a
Vendedor, -a, representante
Bombero, -a
Farmacéutico, -a

Dendarixa
Dentistia
Elektrizistia
Enfermerua / Enfermeria
Fotografua, erretratistia
Ganauduna
Hojalaterua
Interbentoria
Kale-saltzaillia
Kamarerua
Kamiñerua
Kantoria
Karnizerua
Karreterua
Kontratistia
Kooperatibistia
Kontzejala
Kurtidoria
Maisua / Maistria
Matarifia
Monagillua
Musikua
Nagusixa
Ofiziniatza
Okulista
Osagillia, medikua
Panaderua
Parrokua
Pastoria
Periodistia
Sakristaua / Sankristauna
Sekretariatza
Tratantia (piñu-, txarri-, ganadu-,...)
Txorrotzailla
Ugazaba
Ultzegiña
Umezaiña
Zurritzaillia, igeltserua

Dendaria
Dentista
Argiketaria
Erizaina
Argazkilaria
Abeltzaina, ganaduzalea
Iturgina
Kontu-hartzailea
Kale-saltzailea
Zerbitzaria
Bidezaina
Kantaria
Harakina
Gurdizaina
Kontratista
Kooperatibista, lankidea
Zinegotzia
Larru-ontzailea, larrugina
Maisua, maistra, andereñoa, irakaslea
Ganadu-hiltzailea
Eliz mutila, akolitoa
Musikaria
Nagusia
Bulegaria
Okulista, oftalmologoa
Sendagilea
Okina
Parrokua, erretorea
Artzaina
Kazetaria
Sakristaua, elizaina
Idazkaria
Tratularia
Zorrotzailea
Ugazaba
Iltzegilea
Umezaina
Igeltseroa

Comerciante, tendero, -a
Dentista
Electricista
Enfermero, -a
Fotógrafo, -a
Ganadero, a
Fontanero, -a
Interventor, -a
Vendedor, -a ambulante
Camarero, -a
Caminero, -a
Cantor, -a
Carnicero, -a
Carretero
Contratista de obras
Cooperativista
Concejal, -a
Curtidor, -a
Maestro, -a, profesor, -a
Matarife
Monaguillo
Músico
Patrón, -a
Oficinista
Oculista, oftalmólogo
Médico, -a
Panadero, -a
Párroco
Pastor, -a
Periodista
Sacristán, -a
Secretario, -a
Tratante, negociante (pinos, ganado...)
Afilador, -a
Dueño, -a, patrono, -a, empresario, -a
Clavetero, -a
Niñero, -a
Albañil, -a

ERREMINTAK

Eskillaria
Ladrillua
Maillukia
Paletia
Pikua eta palia
Ultzia
Zintzela

LEKUAK

Almazena
Fabrikia
Ofiziña

ESKOLAK

KLASIAK

Akademixia
Eskolia
Euskaltegixa
Gelia
Ikastolia
Parbularixua, guarderixia
Unibersidadia

MATERIALAK, APARATUAK

Boligrafua
Dizionarixua, hiztegia
Grapadoria
Inpresoria
Katona
Lapitza
Ordenadoria
Papelontzixa
Reglia
Zakarrontzixa

LANABESAK

Eskailera
Adreilua
Mailua
Paleta
Pikoa eta pala
Iltzea
Zizela

LEKUAK

Biltegia
Lantegia
Bulegoa

ESKOLAK / IKASTETXEAK

MOTAK

Akademia
Eskola
Euskaltegia
Ikasgela
Ikastola
Haurtzaindegia
Unibertsitatea

MATERIALAK, APARATUAK

Bolaluma
Hiztegia
Grapagailua
Inprimagailua
Eskolako lehenengo liburua
Lapitza, arkatza
Ordenagailua
Paperontzia
Erregela
Zaborrontzia, zakarrontzia

HERRAMIENTAS

Escalera
Ladrillo
Martillo
Paleta
Pico y pala
Clavo
Cinzel

LUGARES

Almacén
Fábrica
Oficina

CENTROS ESCOLARES

TIPOS

Academia
Escuela
Centro de enseñanza de euskera
Aula
Ikastola
Guardería
Universidad

MATERIALES, APARATOS

Bolígrafo
Diccionario
Grapadora
Impresora
Catón
Lápiz
Ordenador
Papelera
Regla
Cubo de la basura

DENPORA LIBRIA

Ajedreza
Albokia
Atanboria
Bakaziñuak
Bersuetia
Biboliña
Dantzia
Dultzaiña
Erretrato-makiña
Kittarria
Musikia
Radixua
Tanborra
Teatrua
Telebisiñua
Txalapartia
Txapak
Zinia

ERREKADUAK / EROSKETAK

Berduria
Drogerixia
Edarixak [eráarixak]
Erostuna, eroslia
Estankua, tabako-dendia
Ferreterixia
Joyerixia
Kajero automatikua, kajerua
Kajia
Karnazerixia
Mueblerixia
Panaderixia
Pastelerixia
Pelukerixia, barberixia
Perfumerixia

AISIALDIA

Xakea
Alboka
Panderoa
Oporrak
Bertso-saioa
Biolina
Dantza
Dultzaina
Argazki-makina
Gitarra
Musika
Irratia
Danborra
Antzerkia
Telebista
Txalaparta
Txindatak
Zinema

EROSKETAK

Barazkia
Drogeria
Edariak
Bezeroa
Estankoa, tabako-denda
Burdindegia
Bitxi-denda
Kutzazain automatikoa
Kutxa
Harategia
Altzari-denda
Okindegia
Gozotegia
Ileapaindegia
Lurrin-denda

EL OCIO

Ajedrez
Alboca (*instrumento musical de viento*)
Pandero
Vacaciones
Festival de improvisadores
Violín
Baile
Dulzaina
Cámara de fotos
Guitarra
Música
Radio
Tambor
Teatro
Televisión
Txalaparta
Platillos
Cine

LAS COMPRAS

Verdura
Droguería
Bebidas
Cliente, -a
Estanco
Ferretería
Joyería
Cajero automático
Caja
Carnicería
Mueblería
Panadería
Pastelería
Peluquería
Perfumería

Peskaderixia
 Poltserixia
 Poltsia
 Sarrera
 Tintorerixia
 Urteeria
 Zapaterixia, zapata-dendia

Arrandegia
 Poltsa-denda edo poltsa-lantegia
 Poltsa
 Sarrera
 Tindategia
 Irteera
 Zapata-denda

Pescadería
Bolsería (sitio de venta o confección de bolsos)
Bolsa
Entrada
Tintorería
Salida
Zapatería

JANARIXAK ETA EDARIXAK JANGAUZIA

Afarixa [afaixa]
 Ardaua
 Armozua
 Arrautzia
 Artua
 Azeitunak
 Azia
 Azkarrixa
 Azukarra
 Baba haundixa
 Babia
 Banderillia
 Bazkarixa [bazkeixa]
 Berakatz
 Berakatz zopia
 Binagria
 Erraziñua
 Erremolatxia
 Fritua
 Garbantzua
 Gatzagixa
 Gatzatua
 Gaztaia, baiña 'gaztae bat'
 Helaua
 Idarra
 Karapaixua
 Keizia

JANARIAK ETA EDARIAK JATEKO GAUZAK

Afaria
 Ardoa
 Gosaria
 Arrautza
 Artoa
 Olibak
 Aza
 Legamia
 Azukrea
 Baba
 Babarruna
 Pintxo, mokadua
 Bazkaria
 Baratzuria
 Baratzuri zopa
 Ozpina
 Anoa
 Erremolatxa
 Kroketa
 Txitxirioa, garbantzua
 Legarra
 Mamia
 Gazta eta gazta bat
 Iozkia
 Ilarra
 Pazko opila
 Gerezia

COMIDAS Y BEBIDAS COMESTIBLES

Cena
Vino
Desayuno
Huevo
Maíz
Aceitunas
Berza
Levadura
Azúcar
Haba
Alubia, frijol
Pincho
Comida del mediodía, almuerzo
Ajo
Sopa de ajo
Vinagre
Ración
Remolacha
Croqueta
Garbanzo
Cuajo
Cuajada
Queso y un queso
Helado
Guisante
Pan de Pascua
Cereza

Kipulia
Koniflorra
Lapikokua
Lekia
Lentejia
Letxugia
Madaria [maraixa]
Maillukixa
Mandarina
Mantekillia
Meriendia
Naranja
Odolostia
Ogixa
Okarana [okana]
Okelia
Olixua
Opilla
Patata erriak
Potajia
Sagardaua
Saldia
Talua
Tartia
Txarradia
Txarranka(k)
Txorixua [txoixua]
Uruna
Zanahorixia
Zerbezia
Zuzia (zuzá bat eta zuzáak)

Tipula
Azalorea
Eltzekoa
Leka
Dilista
Uraza
Madaria, udarea
Marrubia
Mandarina
Gurina
Askaria
Laranja
Odolkia
Ogia
Arana
Haragia
Olioa
Opila
Patata erreak, patata frijituak
Potajea
Sagardoa
Salda
Taloa
Tarta
Xerra
Txerri-hanka(k)
Txorizoa
Irina
Azenarioa
Garagardoa
Ziza, zizak

Cebolla
Coliflor
Cocido
Judía verde
Lenteja
Lechuga
Pera
Fresa
Mandarina
Mantequilla
Merienda
Naranja
Morcilla
Pan
Ciruela
Carne
Aceite
Bollo
Patatas fritas
Potaje
Sidra
Caldo
Torta de maiz delgada
Tarta
Filete
Manita(s) de cerdo
Chorizo
Harina
Zanahoria
Cerveza
Seta(s) de primavera

JANTZIXAK. ERROPIA

Abrugua
 Afiela
 Alkondaria
 Alpargatak / Afráketak
 Antiojuak
 Belarritakuak
 Egusittako erropia
 Eskunarruak
 Fraka motzak
 Frakak
 Frakatuak
 Gabardiña
 Galtzak
 Gonia
 Guardasola
 Jerseixa
 Kantzontzilluak
 Korbata
 Makillia, bastoia
 Mangia
 Pañuelua [pañelua]
 Petriña
 Pijamia
 Sonbrerua, kapelia
 Tapakixa
 Txamarria
 Txanua
 Zíria

NEURRIXAK

Libra bat
 Libra erdi
 Libra eta erdi
 ZENBAT
 Gixi bat, gixitxo bat

JANTZIAK. ARROPA

Berokia
 Orratz buruduna
 Alkandora
 Espartinak
 Betaurrekoak
 Belarritakoak
 Jaiegunetako arropa
 Eskularruak
 Praka motzak/ Galtza motzak
 Prakak, galtzak
 Bainujantzia
 Gabardina
 Galtzerdiak
 Gona
 Aterkia, euritakoa
 Jertsea
 Galtzontzilloak
 Gorbata
 Makilla, bastoia
 Mahuka
 Mukizapia
 Gerrikoa
 Pijama
 Kapela
 Manta, estalkia
 Zamarra
 Txanoa
 Zira

NEURRIAK

Kilo erdi
 Kilo laurden
 Hiru kilo laurden
 ZENBAT
 Kizi bat, kizitxo bat

EL VESTIDO. LA ROPA

Abrigo
 Alfiler
 Camisa
 Alpargatas
 Gafas
 Pendientes
 Ropa de festivo
 Guantes
 Pantalones cortos
 Pantalones
 Traje de baño
 Gabardina
 Medias
 Falda
 Paraguas
 Jersey
 Calzoncillos
 Corbata
 Bastón
 Manga
 Pañuelo
 Cinturón
 Pijama
 Sombrero
 Manta, sobrecama
 Chamarra
 Gorro
 Chubasquero, impermeable

MEDIDAS

Medio kilo
 Un cuarto de kilo
 Tres cuartos de kilo
 ¿CUÁNTO?
 Una pizza, una brizna

Larregi
Lartxo
Pittin bat
Pittintxo bat

OSASUNA

Anbulatorixua
Bakunia
Bihurritua
Botikia
Ebagixa
Erasana
Gaixokixa
Kalenturia
Operaziñua

GORPUTZA

Aldéerdixa
Azazkalak
Bekokixa
Bernia, zankua
Betulia
Bihatza (eskukua eta oiñekua)
Eskuturra
Hagiña
Hankia
Hatzamarrak
Ipurdixa, panderua (euf.)
Ipurtxuntxurra
Kanua
Kokotia
Latagiña
Lepua, samia
Matraillia
Mingaiña
Mokorra

Gehiegi
Gehiegitxo
Pixka bat
Pixkatxo bat

OSASUNA

Anbulatorioa
Txertoa
Bihurritua
Farmazia edo botika
Zauria
Erasana
Gaixotia
Sukarra
Ebakuntza

GORPUTZA

Alderdia
Azazkalak
Bekokia, kopeta
Berna, zangosagarra, aztala
Betilea
1. Hatza (eskukoa) 2. Behatza (oinekoa)
Eskumuturra
Hortza
Hanka
Hatzak (eskukoak)
Ipurdia
Ipurkonkorra
Kokote ingurua
Garondoa, lepondoa
Hagina
Lepoa, sama
Masaila
Mihia
Aldaka

Demasiado
Demasiado en diminutivo
Un poco
Un poquitito

LA SALUD

Ambulatorio
Vacuna
Torcedura, esguince
Farmacia o farmaco
Herida, corte
Tirón muscular
Enfermizo
Fiebre
Operación

EL CUERPO

Mitad longitudinal del cuerpo
Uñas
Frente
Pantorrilla
Pestaña
Dedo (1. de la mano. 2. del pie)
Muñeca
Diente
Pierna
Dedos de las manos
Culo, trasero
Rabadilla
Zona del cogote
Cogote
Muela
Cuello
Mejilla
Lengua
Cadera

Mosua
Okotsa
Orkatillia
Paparra
Sobaldia
Sudurra [surra]
Titixa(k)
Ukalondua
Ulia
Zana
Zilla

Aurpegia
Kokotsa
Orkatila
Bularra, paparra
Sorbalda
Sudurra
Titia(k)
Ukondoa
Ilea
Zaina
Zila, zilborra

Cara
Barbilla, mentón
Tobillo
Pecho, tórax, escote
Hombro
Nariz
Pecho(s)
Codo
Pelo
Vena
Ombbligo, barriga

LEKUAU ETA ZELAKOTASUNAK

NUN

Azpixan
Behian
Erdixan
Eskuman
Ezkerrian
Gaiñian
Goixan
Hurrian
Urrin [urriñ]

ZELAKUA

Alégeria
Añubeia / Aiño-beia
Barrixa
Batua
Berekutza, berekorra, egoskorra
Biribilla
Especiala, bikaiña
Gizena
Ibargixa
Iñuxentia
Kiliña, mikua
Kirtenpotia
Lotsabagia [lotsabaia]

KOKAPENAK ETA NOLAKOTASUNAK

NON

Azpian
Behean
Erdian
Eskuinean / Eskubian
Ezkerrean
Gainean
Goian
Hurbil
Urrun

NOLAKOA

Alaia
Laiotza, ospela
Berria
Etxezalea, etxe-koia
Berekoia, tematia
Biribila, borobila
Bikaina
Lodia
Egutera
Inuzentea, inozoa
Mizkina
Kirtena
Lotsabagea

UBICACIONES Y CUALIDADES

¿DONDE?

Debajo
Abajo
En medio
A la derecha
A la izquierda
Encima
Arriba
Cerca
Lejos

¿CÓMO ES?

Alegre
Umbría
Nuevo, -a
Casero, -a, amante de su casa
Terco, -a, obstinado, -a
Redondo, perfecto
Especial, excelente
Gordo, -a, grueso, -a
Solana, sitio soleado
Cándido, ingenuo
De poco apetito
Majadero, -a, estúpido, -a
Sinvergüenza

Maxkala
Mehia
Mixkiña, mixkiñua
Morenua
Pottua
Rubixua
Samurra
Serixua
Soilla
Tartamutua / Tartamutia
Tremenda / Tremendakua
Ttattarra
Txepela
Txikiña
Ulegorrixa
Xelebria
Ximurra
Zakarra

ZELA

Aberixautu
Abixaran / Abixeran
Ahuspez
Aidante
Aienaka
Aldar
Aldrebeskaldera
Amentzerautu
Atxintxika
Baliente
Enkanttauta
Eregitta [ereitta]
Esperuan
Eskastuta, mirrinduta
Estresautu
Etzindda
Iratzarritta
Itxuran

Makala, ahula
Mehea, argala
Mizkina
Beltzarana
Txarra, eskasa
Ilehoria
Erraza
Serioa
Xumea
Hitz-motela, totela
Izugarria, ikaragarria
Tatarra
Txepela
Baxua
Ilegorria
Zelebrea, bitxia
Xuhurra, zekena
Itsusia

NOLA

Matxuratuta
Abiadan
Ahuspez
Airoso
Aieneka
Oker
Aldrebeskaldera
Itsututa, obsesionatuta
Korrika, lasterka
Ondo, osasun onean
Pozik, kontent
Irekita
Haurdun
Eskastuta, mirrinduta
Estresatuta
Etzanda
Esnatuta
Itxuran, ondo

Débil, flojo, -a
Delgado, -a
Melindroso, -a, quisquilloso, -a
Moreno, -a
Malo, -a escaso, -a
Rubio, -a
Fácil
Serio, -a
Sencillo, -a, simple
Tartamudo, -a
Impresionante, terrible
Pequeño, -a
Insustancial
Bajo, -a
Pelirrojo, -a
Peculiar, extravagante
Tacaño
Feo, -a

¿CÓMO ES O CÓMO ESTÁ?

Averiado, -a
Corriendo, a toda prisa
Boca abajo
Ligero, -a, brioso, -a
Quejandose, lamentandose
Ladeado, inclinado
De forma inversa
Obsesionado, -a
Corriendo
Bien, en buen estado de salud
Satisfecho, -a
Abierto, -a
Embarazada
Desmejorado, -a
Estresado, -a
Tumbado, -a
Despierto, -a
Con buen aspecto, bien

Izardi bitsetan
 Jasarritta
 Kantzauta
 Lardiauta
 Larri
 Makotuta / Mankauta
 Mozolotuta
 Nanotuta
 Ortozik
 Pittinka-pittinka
 Politto
 Politto-politto
 Pultzaka
 Serixo, benetan
 Txintxiliz / Dindilizka
 Ukatuta
 Ximurtuta
 Zelabait

KOLORIAK

Azula
 Baltza
 Berdia
 Gorrixa
 Horixa
 Naranja
 Urdiña
 Zikin estalixa
 Zurixa

BERBUAK

Abixau
 Abonau
 Abruziu
 Aditzen emun / Adiketara emun
 Ahalegiñak egin
 Aidaatu

Izerdi patsetan
 Eserita
 Nekatuta
 Zikinduta, lardastuta
 Urduri
 Jota
 Ergelduta, tentelduta, lelotuta
 Indarge
 Oinutsik
 Pixkanaka-pixkanaka
 Ondo
 Poliki-poliki
 Bultzaka
 Benetan, egiatan
 Zintzilik
 Jota
 Zimurtuta
 Nolabait

KOLOREAK

Urdina
 Beltza
 Berdea
 Gorria
 Horia
 Laranja
 Grisa
 Zikin estalia
 Zuria

ADITZAK

1. Abiatu 2. Jakinarazi, ohartarazi
 Abonatu
 Gogait egin, gainezka egin
 Jakinarazi, ulertarazi
 Saiatu, ahaleginak egin
 1. Eguraldia jaso 2. Norbera alaitu

Sudando a borbotones
Sentado, -a
Cansado, -a
Ensuciado
Nervioso, -a
Cansado, -a, agotado, -a
Estar atontado, -a
Debil, sin fuerzas
Descalzo, -a
Poco a poco
Bien
Despacio
A empujones
En serio, de veras
Colgando
Cansado, -a, agotado, -a
Arrugado, -a
De algún modo o manera

COLORES

Azul
 Negro
 Verde
 Rojo
 Amarillo
 Naranja
 Gris
 Color sufrido
 Blanco

VERBOS

1. Partir, dirigirse 2. Avisar
 Elogiar, alabar
 Abrumar, agotar
 Dar a entender
 Esforzarse, empeñarse
 1. Despejar 2. Alegrarse uno

Aittatu
Aittamena emun
Akabau
Akabo
Akordau
Alatu
Aleitzi ibilli, aleitzi esan
Albenittu
Alegerau
Allau
Anportu
Apartau
Apropos egin
Armozau
Atxilipurdi egin
Atxillo egin
Atxintxika egin
Aurreratu
Autso! Autsi!
Baltzittu
Bariak obatu edo heldu
Barriketetan egin
Batu
Bazkeixa egin edo gertatu
Berba egin
Berbaatu / Berbia emun
Bialdu
Bildu, kuxkurtu
Birin egon, laban egon
Demanda egin
Deskantsau
Diar egin
Disfrutau
Ebagi [ebai]
Ebali
Ekin
Emun

Aipatu
Ohartarazi, ohar bat egin
Hil (animalia)
Amaitu, bukatu
Akordatu
Hotzez minberatu, sorgortu
Aliritzi ibili, aliritzi esan
Albaindu
Alaitu
Ailegatu
Dorpetu, gogortu
Aukeratu
Nahita edo berariaz egin
Gosaldu
Itzulipurdi egin
Atxilotu, preso hartu
Korrika egin
Aurreztu edo aurreratu
Har ezak/n!
Belztu
Bareak oratu edo heldu
Berriketetan edo solasean egin
Bildu, etxera etorri = etxeratu
Kozinatu
Hitz egin
Adostu, elkarri berba eman, hitzordua jarri
Bidali
Kuzkurtu
Labain egon
Errieta egin
Atseden hartu
Deitu
Gozatu
Ebaki
Erabili
Ekin, hasi
Eman

Mencionar
Advertir
Matar o morirse un animal
Terminar, acabar
Acordarse, recordar
Dolerse por el frio, helarse
A ojo, al azar
Hilvanar
Alegrarse
Llegar
Agarrotarse, volverse torpe
Elegir
Hacerlo adrede
Desayunar
Dar una voltereta
Detener, apresar
Correr
Ahorrar o adelantar a alguien
¡Toma!
Ennegrecer(se)
Tener flato, dolor de bazo
Charlar, conversar
Recoger, reunir, volver a casa
Cocinar
Hablar
Ponerse de acuerdo, apalabrar, acordar cita
Mandar, enviar
Encogerse
Estar resbaladizo
Regañar, reprender
Descansar
Llamar
Disfrutar, gozar
Cortar
Utilizar
Comenzar, empezar
Dar

Enredau
 Entendiu
 Entreteniu
 Erabagi [erabai]
 Erdú!
 Eregi [erei]
 Ernegau
 Errebentau
 Errepasau
 Errezau
 Eruan
 Esegi [exei]
 Eskau
 Eskribiu
 Eskua emun
 Espabilau
 Estuixau
 Etara
 Etzin
 Euki
 Fan
 Felizitau
 Flakau, mehetu
 Gertatu
 Gertu egon
 Gobernau (ganaduak, egoera bat)
 Gura izan
 Harrapo, lapurtu, oostu
 Hasarratu
 Hil (norbait hil edo berez hil)
 Hoba izan
 Hordeittu
 Hotzittu
 Igarri
 Igo (dot)
 Igartu
 Ikutu

Endredatu
 Ulertu
 Entretenitu
 Erabaki
 Etor hadi! / Haugi!
 Ireki
 Ernegatu, erneguka ibili
 Lehertu
 Berrikusi
 Otoitz egin
 Eroan, eraman
 Eseki
 Askatu
 Idatzi, eskribitu
 Eskua eman
 Ernatu, bizkortu, zolitu
 Estudiatu, aztertu
 Atera
 Etzan
 Eduki
 Joan
 Zoriondu
 Argaldu, mehetu
 Prestatu
 Prest egon
 Gobernatu (ganaduak, egoera bat)
 Nahi izan
 Harrapatu, lapurtu, ostu
 Haserretu
 Hil / Zendu
 Hobe izan
 Herdoildu
 Hoztu
 Konturatu, antzeman, nabaritu
 Igo (naiz)
 Ihartu
 Ukutu

Enredar
Entender
Entretenerse, distraerse
Decidir, resolver
¡Ven!
Abrir
Irritar(se), desesperar(se)
Reventar, explotar
Reparar
Rezar, orar
Llevar
Colgar, tender algo
Soltar
Escribir
Dar la mano
Espabilarse
Estudiar, analizar
Salir, sacar
Tumbarse
Tener
Ir(se)
Felicitar
Adelgazar
Preparar
Estar dispuesto, -a, preparado, -a
Atender al ganado o una situación
Querer
Coger, robar
Enfadarse, enojarse
Morir y matar / Fallecer
Ser mejor o preferible
Oxidarse, roñarse
Enfriarse
Darse cuenta, notar
Subir (uno mismo o algún objeto)
Secar (planta, hierba, flor ...)
Tocar (algo o a alguien, pero no instrumento musical)

Iñausi
Ingiratu [ingiatu]
Irakurri, aletu
Iratzarri
Irauntsi
Itxoin
Itxungi
Itzi [itxi], jare
Iziotu [ixutu]
Jaaitzi [jaaitzi]
Jaixo
Jare/Jare egin/Jarein
Jasarri / Jarri
Jausi
Jirau
Juntatu, alkartu
Kalau (ume berbetia)
Kalba egin (ume berbetia)
Kantau
Karriau
Kastigau
Katiau
Kaxkaldu
Kiku egin / Kuku egin
Kirik egin
Koittautu, gixajotu
Komentau
Konbidau
Konformau
Konforme egon
Konfundiu
Kuku jo
Lardiau
Leiu
Lorriñaatu
Makaldu
Marro egin (eguzkixak)

Kimatu, inausi
Moldatu
Garandu, urkuldu
Esnatu
Irentsi
Itxaron
Itzali
Utzi
Piztu
Jaitzi
Jaio
Utzi, askatu
Eseri
Erori
Moldatu
Juntatu, elkartu
Zerbait esekita geratu gain batean
Piper egin
Abestu
Garraiatu
Zigortu
Kateatu, lotu
Lelotu, burua arindu
Bisita laburra egin
Beguiratu
Gizagaixotu
Komentatu, iruzkindu
Gonbidatu
Konformatu, etsi
Ados egon
Nahastu, okertu
Lur jo
Lardastu
Irakurri
Lorrindu
Ahuldu
Eguzkia ezkutatu

Podar
Arreglárselas
Desgranar (el maíz, la alubia ...)
Despertar(se)
Tragar
Esperar
Apagar
Dejar
Encender
Bajar
Nacer
Dejar, soltar
Sentarse
Caer(se)
Arreglárselas, apañárselas.
Juntarse
Quedar algo colgado en un alto (lenguaje infantil)
Hacer pira, no ir a la escuela (lenguaje infantil)
Cantar
Transportar, llevar
Castigar
Enredarse, enrollarse
Atontarse, perder la cabeza
Dar un vistazo o realizar una visita corta
Ojear sin ser visto
Volverse cuitado o vulnerable
Comentar
Invitar
Conformarse, aceptar
Estar de acuerdo
Confundirse, equivocarse
Desmoronarse, desvanecerse
Ensuciar, embrollar
Leer
Estropearse, echar a perder
Debilitarse
Oscurecerse el sol

Meko egin, pott egin
 Meriendau
 Mihaztu
 Mirrinddu
 Mobiu
 Modutu
 Moztu
 Nagixak etara
 Nanotu
 Narrutan egin, txortan egin
 Obatu
 Okurriu
 Osatu
 Ospa egin
 Parra egin
 Partiu
 Pasau
 Patrifiliuak egin
 Pattal egon
 Pentsau (nor-nori: xat)
 Pesamia emun
 Petraldu
 Pillaatu
 Plantxau
 Portau
 Preguntau
 Prejiu
 Pultza egin
 Puxetia egin edo jo
 Saludau
 Samurtu
 Saniau
 Seiña egin, umia egin
 Siestia egin, lokamus bat egin
 Sistu
 Tantiau
 Tardau
 Topau

Pot egin
 Askaldu
 Bakandu, mehaztu
 Mirrindu, eskastu
 Mugitu
 Konpondu
 Moztu
 Nagiak atera
 Ahuldu
 Narrutan egin, txortan egin
 Oratu, heldu
 Bururatu, otu
 Sendatu
 Alde egin
 Berdindu, adostu
 Banatu
 Pasatu, gertatu
 Patrifilioak egin
 Makal egon
 Iruditu (nor-nori: zait)
 Dolumina adierazi
 Petraldu, petral bihurtu
 Pilatu, metatu
 Lisatu
 Portatu
 Galdetu
 Frijitu
 Bultza egin, bultzatu
 Lixiba egin, gobada egin
 Agurtu
 Erraztu
 1. Osatu, sendatu 2. Saneatu
 Umea egin
 Siesta egin, lo-kuluxka egin
 Simaurtu, ongarritu
 Egoera edo ingurua aztertu
 Behar izan
 Aurkitu

Desfallecer
Merendar
Aclarar algo que está denso (un bosque,.... etc)
Adelgazar, volverse esmirriado
Mover(se)
Arreglárselas
Cortar, esquilar
Desperezarse
Debilitarse
Follar, joder
Agarrar, tomar
Ocurrirse
Curar(se)
Escapar, marcharse
Igualar, empatar
Repartir
Suceder, ocurrir
Resolver por la vía rápida
Estar debilucho
Parecer, opinar
Dar el pésame
Volverse impertinente
Amontonar
Planchar
Portarse bien o mal.
Preguntar
Freír
Empujar
Hacer la colada
Saludar
Facilitar
1. Curarse 2. Sanear
Dar a luz, alumbrar
Echar la siesta
Abonar, estercolar
Tantear
Tardar, necesitar tiempo
Encontrar

Txanda-pasa egin
 Trikitx egin
 Txaamelia emun, kastigau
 Txipittu
 Urten (nor-nork: dot)
 Xelebretu
 Zakartu
 Zarrau, itxi
 Zelebrau
 Zulo egin
 Zulua egin, zorrak egin

Txanda-pasa-egin
 Topo egin, tril egin
 Zigortu
 Txikitu
 Irten (nor: naiz)
 Zelebre bihurtu
 Itsustu
 Itxi
 Ospatu
 Lekua topatu edo egin
 Zorrak egin

Saltar(se) el turno
Encontrarse inesperadamente
Castigar
Partir (algo), despedazar, destrozar
Salir
Convertirse en raro, especial
Afear(se), desfigurar(se), desfavorecer
Cerrar
Celebrar
Hacerse un sitio
Hacer deudas

EGUNEROKO BERBAK

Abixaria
 Aldekua
 Aleitzira
 Altaria
 Amistadia [amistaia]
 Apopillua
 Aproposa
 Arretia
 Atxilipurdi
 Aupatza
 Auspokerixia
 Auzo nagusixa
 Auzua
 Berbalaarixa
 Berbalotsa
 Berbia
 Bage
 Biajia
 Biharlekua [bielekua]
 Bixamona
 Burubidia
 Buruhaundixa
 Burukantzaziñua

EGUNEROKO HITZAK

Abiada
 Auzokoa, etxekonekoa
 Iritzira
 Aldarea
 Adiskidetasuna, adiskidantza
 Apopiloa
 Egokia
 Ganora
 Itzulipurdi
 Korrokada
 Ahozabalkeria, harrokeria
 Auzoko batzar nagusia
 1. Auzoa 2. Auzoko batzarra
 Berritsua
 Berbaroa
 Hitza
 Gabe
 Bidaia
 Arazoa, buruhaustea
 Biharamuna
 Jira, fundamentua, ganora
 Buruhandia
 Arazoa, buruhaustea

PALABRAS COMUNES

Velocidad
Vecino
A voleo, a ojo de buen cubero, más o menos
Altar
Amistad
Huésped
Adecuado, -a
Interés, esmero
Voltereta, vuelta de campana
Eructo
Faroleada, fanfarronada
Asamblea general de barrio
1. Barrio 2. Asamblea de barrio
Hablador, -a
Ruido o rumor de voces
Palabra
Sin
Viaje
Problema
Día siguiente
Fundamento, decisión, resolución
Cabezudo
Problema, quebradero de cabeza

Derrigorra, derrigorrezkua
 Errazoia/Arrazoia
 Erreakziñua
 Erregalua
 Erreusa
 Errezua, oraziñua
 Errosarixua
 Esan guria
 Esanguria
 Fiestia
 Galbania
 Galtzairua
 Ganoria
 Gauzia
 Gomutia
 Gorantziak
 Gosia
 Guarda bazilla(k)
 Guardasola
 Hordeixa
 Iragoko
 Ittena
 Itxaflerua
 Jarduna, barriketia
 Juntalekua
 Junta
 Kaixolia
 Kaka-mutikua
 Kaka-neskatillia
 Kargalekua
 Karnabalak edo aratiztixak
 Kaskajua
 Kaskajuen eguna
 Kaskallukerixia
 Kastigua

Ezinbestekoa
 Arrazoia
 Erreakzioa
 Oparia
 Erreusa
 Otoitza
 Arrosarioa
 Esan beharra
 Esanahia
 Jaia, festa, besta
 Nagikeria
 Altzairua
 Ganora
 Gauza, jeneroa
 Akordua, oroitzapena
 Eskumuinak, goraintziak
 Gosea
 Guardia zibila(k)
 Aterkia, euritakoa
 Herdoila
 Joan deneko, iragako
 Arrastoa, aztarrena
 Suziria, txapligua, etxafuegoa
 Berriketa, kontua
 Elkargunea
 Batzarra
 Kaiola
 Kaka-mutikoa
 Kaka-neskatila
 Kargalekua
 Inauteriak
 Kaskarina eta kirten samarra
 Kaskarinen eguna, ostirala
 Lelokeria
 Zigorra

Obligatorio, imprescindible
Razón
Reacción
Regalo
Defectuoso, -a, rehusado, -a
Rezo, oración
Rosario
Deseo, ganas de expresarse
Significado, sentido
Fiesta
Pereza
Acero
Fundamento, fuste
Cosa, genero
Recuerdo
Recuerdos para alguien
Hambre; codicia, avaricia
Guardia civil(es)
Paraguas
Herrumbre
Anteriores (referido a tiempo)
Pista, señal
Cohete (pirotécnico)
Conversación, charla, rollo
Punto de encuentro
Asamblea, reunión
Jaula
Niño pequeño
Niña pequeña
Lugar de carga
Carnavales
De poco seso y algo gamberro
Día de casquivanos, viernes
Tontería
Castigo

Kataia
Keia
Kerizpeia [keizpeia]
Kiltzia
Kopetia
Kurtzia
Lakatz
Lekaixua
Lokarrasa
Lokatzaia
Manastia / Banastia
Martingalia
Nahaskillia
Nanua
Orratza
Ospitala
Pakia
Paparrekua
Parajia
Patxua
Pekatua
Pesamia
Periodikua
Pittiña
Plana, proiektua
Potria (lagun.)
Pozua
Preguntia
Preguntian
Premiña
Prososiñua
Puntuan
Putusaiña
Saltsa-maltsia
Sapakona / Sakapona
Séndia

Katea
Kea
Gerizpea, itzala
Giltza
Txirikorda, ile korda
Gurutzea
Aldaxka
Irrintzia
Zurrunga
Lokatza
Saski handia
Amarrua
Nahaspila
Nanao
Orratza, jostorratza
Ospitalea edo Zahar-egoitza
Bakea
Eranskailua, zintzilikarioa,
Lekua, ingurua
Musutxoa
Bekatua
Dolumina (batez ere pl.)
Egunkaria
Hutsa, ezer ez
Egitasmoa
Zortea
Putzua
Galdera
Galdezka
Premia, beharra
1. Prozesioa 2. Erretolika
Duela gutxi
Puzker usaina
Nahaspila
Tortolosa, kurkuluxa
Xenda

Cadena
Humo
Sombra
Llave
Trenza
Cruz
Esqueje
Grito, relincho
Ronquido
Barro
Cesto grande
Treta, ardid, artimaña
Desorden, revoltijo
Pequeño, -a, canijo, -a
Aguja
Hospital o Residencia de ancianos
Paz
Pegatina, colgante, identificador, broche
Lugar, paraje
Besito
Pecado
Pésame
Periódico
Poco, poquito
Plan, proyecto
Suerte
Pozo
Pregunta
Preguntando
Necesidad
1. Procesión 2. Palabrería, rollo
Hace poco tiempo
Olor a pedo
Desorden, desbarajuste
Taba
Senda

Suzko erruerak
 Takatekua, golpia
 Txatxalkerixia
 Txepelkerixia
 Txinpartia
 Txintxiña
 Txipistiña
 Txiribixa
 Txiripia
 Txistrua
 Txixa
 Txixa-errekaria
 Txorimalua
 Txua
 Urontzixa
 Uskarra
 Úlixa
 Xibittia
 Xirristua / Irriztua
 Zakarra
 Zalamalia
 Zarramarria
 Zarraparria
 Zarraria
 Zarrautsa
 Zartaria
 Zaztadia
 Zidarra
 Zirkinzulua

OHITTURAK ETA USARIXUAK

Corpus (Christi) eguneko santu bizixak
 Txarri hilttia

Su artifizialak, suak, suzko erroberak
 Kolpea
 Lelokeria, arinkeria
 Lelokeria, arinkeria
 Txinparta
 Itokina
 Zipriztina
 Txirbila
 Txiripia
 Txistua
 Txiza
 Pixa-errekia
 Buruhaundia
 Listua, txistua
 Urontzia
 Puzkerra
 Urlia
 Makila fina eta malgua
 Zirrikietua, zirriztua
 Zaborra, zarama
 Nahaspila
 Zaborra
 Zarraparria
 Zirrara
 Zerrautsa
 Zartada
 Ziztada
 Zilarra
 Bazterra, izkina, txokoa

OHITTURAK ETA USADIOAK

Corpus (Christi) eguneko santu biziak
 Txerri hiltzea

Fuegos artificiales
Golpe
Tontería, simpleza
Tontería, simpleza
Chispa
Gotera
Salpicadura
Viruta
Chiripa, casualidad
Silbido
Orina
Meada
Cabezudo, espantapájaros, títere
Saliva
Vaso para el agua, recipiente o cantimplora
Pedo
Fulano
Palo delgado y flexible
Rendija, resquicio
Basura
Desorden, desbarajuste
Broza, suciedad
Jaleo, estrépito
Emoción
Serrín
Golpe, explosión
Pinchazo, punzada
Plata
Recoveco

USOS Y COSTUMBRES

Apóstoles del Día de Corpus (Christi)
Matanza (del cerdo)

GRAMATIKIA

EZAUGARRI FONETIKUAK.
BOKALISMUA

-A + A= -IA: ahizpia, alabia, babia, balia
 -E + A= -IA: atia, bidia, gaztia, legia
 -I+A=-IXA: ardixa, garixa, txarrixa, zaldixa
 -IXA+A=-IXIA: ferixia, gazterixia, istorixia, lelokerixia
 -O + A= -UA: astua, jokua, otsua, talua, zigarrua
 -U + A= -UA: burua, dirua, kantua, kontua
 -I + -E, -O = -IXE, -IXO: aixo, balixo, haundixena, jaixo, ...

ADITZ-IZENAK

-ITTEN

-AU/-IU akaberia dakoin aditzak forma hori hartzen daue:
 Asmau-asmaitten
 Borrau-borraiten
 Prejiu-prejitten

-KETA

-TU/-DU akaberak eta hiru silaba edo gehiago dakoin aditzak forma hau sortzen daue:
 Agertu-Agerketan-Agerketia
 Apurtu-Apurketan-Apurketia
 Berotu-Beroketan-Beroketia

GRAMATIKA

EZAUGARRI FONETIKOAK.
BOKALISMOA

-A + A= -A: ahizpa, alaba, baba, bala
 -E + A= -EA: atea, bidea, gaztea, legea
 -I+A=-IA: ardia, garia, txerria, zaldia
 -IA+A=-IA: feria, gazteria, istorioa, lelokeria
 -O + A= -OA: astoa, otsoa, taloa, zigarroa
 -U + A= -UA: burua, dirua, kantua
 -I + -E, -O = -IE, -IO: adio [aio], balio, handiena, jaio, ...

ADITZ-IZENAK

-TZEN

-TU amaiera duten aditzek forma hori hartzen dute:
 Asmatu-asmatzen
 Borratu-borratzen
 Frijitu-frijitzen

-TZEN

-TU /-DU amaierak eta hiru silaba edo gehiago dituzten aditzek forma hau sortzen dute:
 Agertu-Agertzen-Agertzea
 Apurtu-Apurtzen-Apurtzea
 Berotu-Berotzen-Berotzea

GRAMÁTICA

FONETISMO. VOCALISMO

Estos son los cambios que ocurren del euskera local al euskera batua o estándar cuando al sustantivo se le añade el artículo determinado 'a'.

NOMBRES VERBALES

Terminación -ITTEN, en el habla local, o, -TZEN, en batua.

Terminación -KETA, en el habla local o -TZEN, en el euskera batua o estándar, en los nombres verbales provenientes de verbos de tres sílabas o más: agerketia (el aparecer); apurketia (el romper); beroketia (el calentarse)

-T(Z)EIA

Bi silabako berbuak -T(Z)EIA akaberia hartzen daue: hartzeia, sartzeia, saltzeia, galtzeia, izteia, pizteia ...

ATZIKIXAK**-DUI /-TUI**

Gaztañuixa, mahastuixa, otaduixa

-GURA

Azkuria, barreguria, txixaguria ...

-JOILLA/-JOLA

Harrijoilla, liñajoilla, soñujola ...

-KUTZ / -KOTX

Bikutza, hirukutza, laukutza

-GINTZAIA

Hargintzaia, ikazkintzaia, liburugintzaia ...

-ZIÑUA , -SIÑUA

Manifestaziñua, produziñua, prososiñua...

-TZAIA

Lokatzaia, pastoretzaia, soldadutzaia ...

-TZAARRA

Gizontzaarra, emakumetzaarra, aguretzaarra ...

-TZAILLA

Erretzailla, perratzailla, zaintzailla ...

-T(Z)EA

Bi silabako aditzek -T(Z)EA amaiera hartzen dute: hartzea, sartzea, saltzea, galtzea, uztea, piztea ...

ATZIKIAK**-DI /-TI**

Gaztainadia, mahastia, otadia ...

-GURA

Azkura, barregura, txizagura ...

-JOLE

Harri-zulatzalea, liho-jolea, soinujolea ...

-KOITZ

Bikoitza, hirukoitza, laukoitza ...

-GINTZA

Hargintza, ikazkintza, liburugintza ...

-ZIOA, -SIOA

Manifestazioa, produkzioa, prozesioa ...

-TZA

Lokatza, artzantza, soldadutza...

-KOTEA

Gizonkotea edo gizatzarra; emakume-puska edo emakumetzarra; agure-puska edo aguretzarra

-TZAILA

Erretzailea, ferratzailea, zaintzailea ...

Verbos de dos sílabas forman el nombre verbal en **-T(Z)EIA** en el habla local o en **-T(Z)EA** en batua: el coger, el meter, el vender, el perder, el dejar, el encender ...

SUFIJOS

Castañar, viñedo, argomal ...

Picor, ganar de reír(se), ganas de orinar...

Barrenador, -a machacador, -a de lino, acordeonista ...

Dobles, triples, cuádruples ...

FABRICACIÓN DE...

Cantería, carbonería, papelería ...

Manifestación, producción, procesión...

Barro (barrizal), pastoreo, servicio militar...

Hombretón, mujerona, viejón ...

Fumador, -a, herrador, -a, cuidador, -a ...

DEKLINABIDIA / DEKLINABIDEA / DECLINACIÓN

Estos son las diferencias más importantes que ocurren en los casos de la declinación del euskera local al euskera batua o estándar. Urdinez herriko formak. Zuriz batukoak. *En azul formas locales. En blanco las formas del euskera unificado.*

	Mugagabea	Mugatu singularra	Mugatu plurala
Zein	Ume	UmIA	UmIAK
Nor		Umea	Umeak
Zeiñek	Umek	UmIAK	UmIAK
Nork		Umeak	Umeek
Zeiñeri	Umeri	Umiari	UmIAI /-AIRI /-EIRI
Nori		Umeari	Umeei
Zeiñendako/ Zeiñentzako	UmeRENDAKO / UmeRENTZAKO	UmIARENDAKO / UmIARENTZAKO	UmIENDAKO / UmIENTZAKO
Norentzat	Umerentzat	Umearentzat	Umeentzat
Zeiñekin / Zeiñegaz	Umerekin / Umegaz	UmIAREKIN / UmIAGAZ	UmiaKin
Norekin	Umerekin	Umearekin	UmeeKin
Zeiñengandik	Umerengandik	UmIagandik	UmIAKANDIK
Norengandik		Umearengandik	Umeeengandik
Zeiñengana	Umerengana	UmIagana	UmIAKANA
Norengana		Umearengana	Umeeengana
Zeiñenganaiño	Umerenganaiño	UmIaganaiño	UmIAKAIÑO
Norenganaino	Umerenganaino	Umearengaino	Umeeenganaino
Zeiñegatik	Umerengatik	UmIagatik	UmIAKATIK
Norengatik		Umearengatik	Umeeengatik
Noruntz	EtXetaRUNTZ	EtXeRUNTZ	EtXiETARUNTZ
Norantz	EtXetarantz	EtXerantz	EtXeeTarantz

UmIAK jan dau = Umeak jan du = *El niño ha comido*

UmIAK jan daue = Umeek jan dute = *Los niños han comido*

UmIAKANA fan da = Umeengana joan da = *Ha ido a donde los niños*

UmIAKATIK pasau xako hori = Umeengatik pasatu zaio hori = *Le ha ocurrido por los niños*

UmIAI/-AIRI/-EIRI esan dostet = Umiei esan diet = *Se lo he dicho a los niños*

UmIAGAZ etorri da = Umearekin etorri da = *Ha venido con el niño*

UmIENDAKO/ UmIENTZAKO ekarri dot = Umeentzat ekarri dut = *Lo he traído para los niños*

EtXeRUNTZ abixau da = EtXerantz abiatu da = *Ha partido hacia casa*

BERBO NAGUSIXAK

GURA IZAN Orainaldixa / Singularra

Nik gura dot [gurot]
 Hik gura dok/n [gurok / guron]
 Harek gura dau
 Guk gura dogu [guru]
 Zuk gura dozu [guruzu]
 Zuek gura dozue [guruzue]
 Hareik gura daue

GURA IZAN Lehenaldixa / Singularra

Nik gura neben
 Hik gura hian
 Harek gura eben
 Guk gura geben
 Zuk gura zebein
 Zuek gura zeuein / zebein / zeuein
 Hareik gura euen

EGON aditza Orainaldixa

Ni nago
 Hi hago
 Ha dago
 Gu gagoz [gauz]
 Zu zagoz [zauz]
 Zuek zagozai [zauzei]
 Hareik dagoz [dauz]

ADITZ NAGUSIAK

NAHI IZAN Orainaldia / Singularra

Nik nahi dut
 Hik nahi duk/n
 Hark nahi du
 Guk nahi dugu
 Zuk nahi duzu
 Zuek nahi duzue
 Haiek nahi dute

NAHI IZAN Lehenaldia / Singularra

Nik nahi nuen
 Hik nahi huen
 Hark nahi zuen
 Guk nahi genuen
 Zuk nahi zenuen
 Zuek nahi zenuten
 Haiek nahi zuten

EGON aditza Orainaldia

Ni nago
 Hi hago
 Hura dago
 Gu gaude
 Zu zaude
 Zuek zaudete
 Haiek daude

VERBOS PRINCIPALES

VERBO QUERER *Gura izan en el euskera local y Nahi izan en el euskera batua o estándar. Querer. Presente*

Yo quiero
 Tú quieres
 Él /Ella quiere
 Nosotros,-as queremos
 Usted quiere
 Vosotros,-as queréis
 Ellos,-as quieren

QUERER. Pasado

Yo quería
 Tú querías
 Él/Ella quería
 Nosotros,-as queríamos
 Usted quería
 Vosotros,-as queríais
 Ellos,-as querían

VERBO HABER O ESTAR

Presente

Yo estoy
 Tu estás
 Él /Ella está. // hay
 Nosotros,-as estamos
 Usted está
 Vosotros,-as estáis
 Ellos,-as están

EGON aditza

Lehenaldixa

Ni nenguen

Hi henguen

Ha eguen

Gu gegontzen [geuzen]

Zu zegontzen [zeuzen]

Zuek zegontzein [zeuzeñ]

Hareik egozen [euzen]

IBILLI

Ni lanian nabil

Hi lanian habil

Ha lanian dabil

Gu lanian gabiltz [gabitz]

Zu lanian zabiltz [zabitz]

Zuek lanian zabiltzai [zabitzai]

Hareik lanian dabiltz [dabitz]

ERAGIN

Barre eragin dost

Berba eragin doskue

Etorri eragin xat

Ekarri eragin dostet

EGON aditza

Lehenaldia

Ni nengoen

Hi hengoen

Hura zegoen

Gu geunden

Zu zeunden

Zuek zeundetean

Haiek zeuden

ARI IZAN

Ni lanean ari naiz

Hi lanean ari haiz

Hura lanean ari da

Gu lanean ari gara

Zu lanean ari zara

Zuek lanean ari zarete

Haiek lanean ari dira

ERAGIN eta -ARAZI

Barre eragin dit

Berba eragin digute

Etorrarazi dut

Ekarrarazi diet

VERBO HABER O ESTAR

Pasado

Yo estaba

Tú estabas

Él/Ella estaba // había

Nosotros,-as estábamos

Usted estaba

Vosotros,-as estabais

Ellos,-as estaban

ESTAR HACIENDO ALGO

Yo estoy trabajando

Tu estas trabajando

Él / Ella está trabajando

Nosotros,-as estamos trabajando

Usted está trabajando

Vosotros,-as estáis trabajando

Ellos,-as están trabajando

OBLIGAR A ...

Me ha hecho réir

Nos han hecho hablar

Le he hecho venir

Les he hecho traer.

NOR-NORI Oraiñaldixa / Sing. eta Pl.

Neri etorri xat
 Hiri etorri xak/n
 Hari etorri xako
 Guri etorri xaku
 Zuri etorri xatzu
 Zuei etorri xatzue
 Hareiri etorri xate

NOR-NORI Lehenaldixa / Sing. eta Pl.

Neri etorri xaten
 Hiri etorri xaken / xanan
 Hari etorri xakon
 Guri etorri xakun
 Zuri etorri xatzun
 Zuei etorri xatzuen
 Hareiri etorri xaten

NOR-NORK Oraiñaldixa / Sing. eta Pl.

Nik ogixa(k) ekarri dot/dittut
 Hik ogixa(k) ekarri dok/n // dittuk/n
 Harek ogixa(k) ekarri dau/dittu
 Guk ogixa(k) ekarri dogu/dittugu
 Zuk ogixa(k) ekarri dozu/dittuzu
 Zuek ogixa(k) ekarri dozue/dittuzue
 Hareik ogixa(k) ekarri daue/dittue

NOR-NORI Orainaldia / Sing. eta Pl.

Niri etorri zait / zaizkit
 Hiri etorri zaik/n // zaizkik/n
 Hari etorri zaio / zaizkio
 Guri etorri zaigu / zaizkigu
 Zuri etorri zaizu / zaizkizu
 Zuei etorri zaizue / zaizkizue
 Haiei etorri zaie / zaizkie

NOR-NORI Lehenaldia / Sing. eta Pl.

Niri etorri zitzaidan / zitzaizkidan
 Hiri etorri zitzaian/nan // zitzaizkian/nan
 Hari etorri zitzaion / zitzaizkion
 Guri etorri zitzaigun / zitzaizkigun
 Zuri etorri zitzaizun / zitzaizkizun
 Zuei etorri zitzaizuen / zitzaizkizuen
 Haiei etorri zitzaien / zitzaizkien

NOR-NORK Orainaldia / Sing. eta Pl.

Nik ogia(k) ekarri dut / ditut
 Hik ogia(k) ekarri duk/n // dituk/n
 Hark ogia(k) ekarri du / ditu
 Guk ogia(k) ekarri dugu /ditugu
 Zuk ogia(k) ekarri duzu /dituzu
 Zuek ogia(k) ekarri duzue /dituzue
 Haiek ogia(k) ekarri dute /dituzte

QUÉ a QUIÉN (Suceder algo a uno mismo, -a) Presente

A mí me ha / han venido
 A ti te ha / han venido
 A él / ella le ha / han venido
 A nosotros,-as nos ha / han venido
 A usted le ha / han venido
 A vosotros,-as os ha / han venido
 A ellos,-as les ha / han venido

QUÉ a QUIÉN (Suceder algo a uno mismo, -a) Pasado

A mí me vino / vinieron
 A ti te vino / vinieron
 A él / ella le vino / vinieron
 A nosotros,-as nos vino / vinieron
 A usted le vino / vinieron
 A vosotros,-as os vino / vinieron
 A ellos,-as les vino / vinieron

QUIÉN HA HECHO QUÉ Presente / Sin. y Pl.

Yo he traído pan/panes
 Tú has traído pan/panes
 Él / Ella ha traído pan/panes
 Nosotros,-as hemos traído pan/panes
 Usted ha traído pan/panes
 Vosotros,-as habéis traído pan/panes
 Ellos,-as han traído pan/panes

NOR-NORK Lehenaldixa / Sing. eta Pl.

Nik ogixa(k) ekarri neben/nittuan
Hik ogixa(k) ekarri hian/hittuan
Harek ogixa(k) ekarri eben/zittuan
Guk ogixa(k) ekarri geben/gittuan
Zuk ogixa(k) ekarri zebein/zittuen
Zuek ogixa(k) ekarri zenuten/zenituzten
Haiek ogixa(k) ekarri euen/zittuain

NOR-NORI-NORK Orainaldixa / Sin. eta Pl.

Nik hari ogixa(k) eruan xat
Hik hari ogixa(k) eruan xak/n
Harek hari ogixa(k) eruan xao
Guk hari ogixa(k) eruan xaugu
Zuk hari ogixa(k) eruan xatzu
Zuek hari ogixa(k) eruan xatzue
Haiek hari ogixa(k) eruan xaue

NOR-NORI-NORK Lehenaldixa / Sin. eta Pl.

Nik hari ogixa(k) eruan notsan
Hik hari ogixa(k) eruan hotsan
Harek hari ogixa(k) eruan otsan
Guk hari ogixa(k) eruan gotsan
Zuk hari ogixa(k) eruan zotsan
Zuek hari ogixa(k) eruan zotsain
Haiek hari ogixa(k) eruan otsain

NOR-NORK Lehenaldia / Sing. eta Pl.

Nik ogia(k) ekarri nuen/nituen
Hik ogia(k) ekarri huen/hituen
Hark ogia(k) ekarri zuen/zituen
Guk ogia(k) ekarri genuen/genituen
Zuk ogia(k) ekarri zenuen/zenituen
Zuek ogia(k) ekarri zenuten/zenituzten
Haiek ogia(k) ekarri zuten/zituzten

NOR-NORI-NORK Orainaldia / Sin. eta Pl. (Nori: hari)

Nik ogia(k) eraman diot/dizkiot
Hik ogia(k) eraman diok/n // dizkiok/n
Hark ogia(k) eraman dio/dizkio
Guk ogia(k) eraman diogu/dizkiogu
Zuk ogia(k) eraman diozu/dizkiozu
Zuek ogia(k) eraman diozue/dizkiozue
Haiek ogia(k) eraman diote/dizkiote

NOR-NORI-NORK Lehenaldia / Sin. eta Pl. (Nori: hari)

Nik ogia(k) eraman nion/nizkion
Hik ogia(k) eraman hion/hizkion
Hark ogia(k) eraman zion/zizkion
Guk ogia(k) eraman genion/genizkion
Zuk ogia(k) eraman zenion/zenizkion
Zuek ogia(k) eraman zenioten/zenizkioten
Haiek ogia(k) eraman zioten/zizkioten

QUIÉN HIZO QUÉ Pasado / Sin. y Pl.

*Yo traje pan/panes
Tú trajiste pan/panes
Él / Ella trajo pan/panes
Nosotros,-as trajimos pan/panes
Usted trajo pan/panes
Vosotros,-as trajisteis pan/panes
Ellos,-as trajeron pan/panes*

QUIÉN HA HECHO QUÉ A QUIÉN Presente / Sin. y Pl.

*Yo le he llevado pan/panes
Tú le has llevado pan/panes
El /ella le ha llevado pan/panes
Nosotros,-as le hemos llevado pan/panes
Usted le ha llevado pan/panes
Vosotros,-as le habéis llevado pan/panes
Ellos,-as le han llevado pan panes*

QUIÉN HIZO QUÉ A QUIÉN Pasado / Sin. y pl.

*Yo le llevé pan panes
Tú le llevaste pan/panes
Él /Ella le llevo pan/panes
Nosotros,-as le llevamos pan/panes
Usted le llevó pan/panes
Vosotros,-as le llevasteis pan/panes
Ellos,-as le llevaron pan/panes*

BALDINTZIA ZEIN (Aurrekoa)

Ni fango banintz
 Hi fango bahintz
 Ha fango balitz
 Gu fango bagiña/bagintza
 Zu fango baziña/bazintza
 Zuek fango baziñai/bazintzai
 Hareik fango balira

BALDINTZIA ZEIN (Ondorixua)

Ni etorriko nintzake
 Hi etorriko hintzake
 Ha etorriko litzake
 Gu etorriko giñake/gintzake
 Zu etorriko ziñake/zintzake
 Zuek etorriko ziñakiei/zintzakiei
 Hareik etorriko lirake

BALDINTZIA ZEIÑEK (Aurrekoa)

Nik salduko banu/banittu
 Hik salduko baheu/bahittu
 Harek salduko baleu/balittu
 Guk salduko bageu/bagittu
 Zuk salduko bazeu/bazittu
 Zuek salduko bazeue/bazittuei
 Hareik salduko baleue/balittue

BALDINTZA NOR (Aurrekoa)

Ni joango banintz
 Hi joango bahintz
 Hura joango balitz
 Gu joango bagina
 Zu joango bazina
 Zuek joango bazinete
 Haiek joango balira

BALDINTZA NOR (Ondorioa)

Ni etorriko nintzateke
 Hi etorriko hintzateke
 Hura etorriko litzateke
 Gu etorriko ginatega
 Zu etorriko zinateke
 Zuek etorriko zinatekete
 Haiek etorriko lirateke

BALDINTZA NORK (Aurrekoa)

Nik salduko banu/banitu
 Hik salduko bahu/bahitu
 Hark salduko balu/balitu
 Guk salduko bagenu/bagenitu
 Zuk salduko bazenu/bazenitu
 Zuek salduko bazenute/bazenituzte
 Haiek salduko balute/balituzte

CONDICIONAL QUIÉN (Primera parte)

Si yo fuera o fuese
Si tú fueras o fueses
Si él/ella fuera o fuese
Si nosotros,-as fuéramos o fuésemos
Si usted fuera
Si vosotros,-as fuerais o fueseis
Si ellos,-as fueran o fuesen

CONDICIONAL QUIÉN (Segunda parte)

Yo vendría
Tú vendrías
Él/ella vendría
Nosotros,-as vendríamos
Usted vendría
Vosotros,-as vendrías
Ellos,-as vendrían

CONDICIONAL QUIÉN (Primera parte)

Si yo vendiera
Si tú vendieras
Si él/ella vendiera
Si nosotros,-as vendiéramos
Si usted vendiera
Si vosotros,-as vendierais
Si ellos,-as vendieran

BALDINTZIA ZEIÑEK (Ondorixua)

Nik erosiko neuke/nittuke
Hik erosiko heuke/hittuke
Harek erosiko leuke/littuke
Guk erosiko geuke/gittuke
Zuk erosiko zeuke/zittuke
Zuek erosiko zeukiei/zittukiei
Hareik erosiko leukiei/littukiei

AHALERIA ZEIN (Oraiña- Hipotetikua)

Ni fan neike
Hi fan heike
Ha fan leike
Gu fan geike
Zu fan zeike
Zuek fan zeikei
Hareik fan leikei

AHALERIA ZEIÑEK (Oraiña- Hipotetikua)

Nik egin neike
Hik egin heike
Harek egin leike
Guk egin geike
Zuk egin zeike
Zuek egin zeikei
Hareik egin leikei

BALDINTZIA NORK (Ondorioa)

Nik erosiko nuke/nituzke
Hik erosiko huke/hituzke
Hark erosiko luke/lituzke
Guk erosiko genuke/genituzke
Zuk erosiko zenuke/zenituzke
Zuek erosiko zenukete/zenituzkete
Haiek erosiko lukete/lituzkete

AHALERA NOR (Oraina-Hipotetiko)

Ni joan naiteke/ninteki
Hi joan haiteke/hinteki
Hura joan daiteke/liteke
Gu joan gaitezke/gintezke
Zu joan zaitezke/zintezke
Zuek joan zaitezkete/zintezkete
Haiek joan daitezke/litezke

AHALERA NORK (Oraina-Hipotetiko)

Nik egin dezaket/nezake eta pl.
Hik egin dezakek/n //hezake eta pl.
Hark egin dezake/lezake eta pl.
Guk egin dezakegu/genezake eta pl.
Zuk egin dezakezu/zenezake eta pl.
Zuek egin dezakezue/zenezakete eta pl.
Haiek egin dezakete/lezakete eta pl.

CONDICIONAL QUIÉN (Segunda parte)

*Yo compraría
Tú comprarías
Él /ella compraría
Nosotros-as compraríamos
Usted compraría
Vosotros-as compraríais
Ellos-as comprarían*

POTENCIAL QUIÉN Intransitivo (Presente-Hipotético)

*Yo puedo/podría ir
Tú puedes/podrías ir
Él/Ella puede/podría ir
Nosotros-as podemos/podríamos ir
Usted puede/podría ir
Vosotros-as podéis/podríais ir
Ellos-as pueden/podrían ir*

POTENCIAL QUIÉN Transitivo (Presente-Hipotético)

*Yo puedo/podría hacer
Tú puedes/podrías hacer
Él/Ella puede/podría hacer
Nosotros-as podemos/podríamos hacer
Usted puede/podría hacer
Vosotros-as podéis/podríais hacer
Ellos-as pueden/podrían hacer*

SINTAXIA

(Egitturak eta lokailuak)

BARIK: Indar barik nago
Mobiu barik egon nintzan
denporalian

ZEREN / ZEINEN GAIÑIAN:
Pedroren gaiñian dabiltz berbetan

BE: Jatorra da eta dirua be badako

BE BAI: Ardo gorrixa eran dot eta
baltza be bai.

BE EZ: Xemikorik / txikitarik be ezta kot!

BE EZ: Jon ezta agertu eta Joxe be ez.

BERRIZ: Amaia etxian da; Jaione,
berriz, erromerixan

-(E)NA konpletibua: Ezagun dozu
ulixaren alabia zariena.

LETXE: Zein bizi da, ba, zu letxe?

SINTAXIA

(Egiturak eta lokailuak)

GABE: Indar gabe nago
Mugitu gabe egon nintzen
denboraldi luzean.

ZERI/ NORI BURUZ:
Pedrori buruz ari dira hizketan

ERE: Jatorra da eta dirua ere badauka

ERE BAI: Ardo gorria edan dut eta
beltza ere bai.

ERE EZ: Zentimorik ere ez daukat!

ERE EZ: Jon ez da agertu eta Joxe ere ez.

BERRIZ, ALDIZ, ORDEA: Amaia
etxean da; Jaione, berriz, erromerian
-(E)LA konpletiboa: Ezagun duzu
urliaren alaba zarella.

LEGEZ / BEZALA: Zein bizi da, bada,
zu legez / bezala?

SINTAXIS

(Frases y nexos)

SIN: Ando sin fuerzas
Estuve sin moverme durante una
temporada.

ACERCA DE, SOBRE:
Están hablando acerca de Pedro.

TAMBIÉN, ADEMÁS: Es majo y además
tiene dinero

TAMBIÉN: He bebido clarete y también tinto.

NI: ¡No tengo ni un cuarto!

TAMPOCO: Jon no ha aparecido y José tampoco.

EN CAMBIO: Amaia está en casa; Jaione,
en cambio, en la romería.

QUE completiva: Ya se ve que eres hija de
fulano, -a.

COMO: ¿Hay alguien que viva como tú?

LAKO: Guk lakuak zer egin bihar dogu, ba, hor?

LAKOTXIA: Zuria lakotxia erosi dot.

MODUAN: Esandako moduan egin dot

MODUKUA: Esandako modukua ekarri dot

MODUKO: Egoeria betiko moduko larrixa da

EI: Haren nobixia frantsesa ei da

ETE: Nundik nora ete dabil?

AHALAZ BAT: Esan ahalaz bat damutu egin naiz.

ZEREN BEGIRA: Andria jubilatuen begira nago biaje hori egitteko / Andria noiz jubilau begira nago biaje hori egitteko

-TERUNZKUAN / TERUNZKOTAN:

Etortterunzkuan konturatu naiz

OSTIAN: Afal ostian egongo gara

BEZALAKO: Guk bezalakoak zer egin behar dugu, bada, hor?

BEZALAKOXEA: Zurea bezalakoxea erosi dut.

BEZALA: Esan bezala egin dut.

BEZALAKOA: Esan bezalakoia ekarri dut.

BEZAIN: Egoera beti bezain larria da

OMEN: Haren andregaiia frantsesa omen da

OTE: Nondik nora ote dabil?

ORDUKO: Esan orduko damutu egin naiz.

NOIZ: Andrea noiz jubilatuko zain nago bidaia hori egiteko.

-T(Z)ERAKOAN: Etortzerakoan konturatu naiz

ONDOREN: Afal ondoren egongo gara

COMO: *¿Unas personas como nosotras qué pintamos ahí?*

COMO: *He comprado uno como / igual que el tuyo*

COMO: *He hecho como me han dicho*

COMO: *He traído como el que me han dicho*

TAN COMO: *La situación es tan grave como siempre.*

PARTICULA MODAL: *La novia de él por lo visto es francesa*

DUDA: *¿Por dónde andará?*

EN CUANTO: *En cuanto lo dije me arrepentí.*

ESPERANDO A: *Estoy esperando a que se jubile mi mujer para hacer ese viaje*

CUANDO, AL ...:

Me he dado cuenta al venir.

DESPUÉS: *Estaremos después de cenar.*

ORDUKO:

Argixa etorri orduko faten da

ALDE:

Arratsaldia pasau alde fan giñan

Donostiara

Hemen geratu nintzan jornala irabazi alde

BETIK: Zure etxia betik izan da euskaldunen etxia

BETIBE: Betibe faten naiz plazara erreka duetara.

BETIBE: Bi orduan ailegauko gara, aguro fanda betibe.

EZKERO: Zapatua ezker eztoz ulixa ikusi

ZEATIK: Nik segiuko neuke, zeatik oso konforme nenguen.

ZEATIK EZE: Eztoz zinera fan gura, zeatik eze diru barik nago

BEZAIN PRONTO / AZKAR / AGUDO:

Argia etorri bezain pronto joaten da.

-T(Z)ERA, -T(Z)EKO:

Arratsaldea pasatzera joan ginen

Donostiara.

Hemen geratu nintzen jornala irabazteko

BETIERE: Zure etxea betiere izan da euskaldunen etxea.

NOIZEAN BEHIN: Noizean behin joaten naiz plazara mandatuetara.

BALDIN ETA: Bi orduan helduko gara, baldin eta agudo joaten bagara.

-Z GERO / -TIK: Larunbataz gero / Larunbatetik ez dut urlia ikusi.

BAIT- / -ETA: Nik segituko nuke, oso konforme bainengoen / nengoen eta.

BAIT- / -ETA: Ez dut zinemara joan nahi, dirurik gabe bainago.

EN CUANTO, NADA MÁS:

La luz en cuanto viene se va.

A, CON EL FIN DE:

Fuimos a San Sebastián a pasar la tarde

Aquí me quedé para ganarme el pan.

SIEMPRE, EN TODO MOMENTO: *Tú casa siempre ha sido casa de vascos.*

DE VEZ EN CUANDO: *De vez en cuando voy a la plaza de compras.*

SIEMPRE Y CUANDO: *Llegaremos en dos horas siempre y cuando vayamos rápido.*

DESDE: *Desde el sábado no he visto a fulano, -a.*

PUESTO QUE, YA QUE:

Yo seguiría, pues estaba muy contento.

PUESTO QUE, YA QUE:

No quiero ir al cine, pues estoy sin blanca.

-T(T)ERA: Inork jakittera, gure Patxik onduen

-ENAN: Emunenana be, askorik ez emun.

ADIÑA [AIÑA]: Hau da haundiz ha adiña

LAIN: Ardautarako lain egin ezkeru, konforme!

ARTIAN BE: Kantzauta egon, eta artian be ezin erretirau!

ORDUAN: Orduan, zuek zer egin bihar dozue afal ostian?

HORTARAZKO: Hortarazko, zertara etorri gara, ba, honaiñotxe?

HORRETARA EZKERO: Horretara ezkeru, pentsau egin biharko dogu zer egin.

-T(Z)EKOTAN: Inork jakitekotan, gure Patxik ondoen.

-T(Z)EKOTAN: Ematekotan ere, askorik ez eman.

ADINA: Hau da haundiz hura adina

BESTE: Ardotarako beste eginez gero, konforme!

ORAINDIK: Nekatuta egon, eta oraindik ezin etxeratu / erretiratu.

HORTAZ / BERAZ: Hortaz, zuek zer egin behar duzue afaldu ondoren?

HORTAZ /BERAZ: Hortaz, zertara etorri gara, bada, honainotxe?

HORRETARA EZKERO: Horretara ezkeru, pentsatu egin biharko dugu zer egin.

SI...; DE...: De saberlo alguien, Patxi lo sabrá mejor que nadie.

SI..., DE...: Si le vas a dar, no le des mucho.

TANTO COMO: Este es tan grande como aquel

TANTO COMO: Si sacamos tanto como para vino, estamos conformes.

AÚN: Aun estando cansados/as no se podían retirar.

ENTONCES, POR LO TANTO, POR

CONSIGUIENTE: ¿Entonces, que vais a hacer después de cenar?

ENTONCES, POR LO TANTO, POR

CONSIGUIENTE: ¿Entonces, a que hemos venido hasta aquí?

EN TAL CASO / EN ESE CASO: En tal caso, tendremos que pensar que hacer.

IZANGO BADA BE: Bi arrautzatxo ekarri dittut, izango bada be!

GAIÑETIKUAK: Lezesarrikuak eta Uribarrikuak kalera egin dogu, eta gaiñetikuak etxera fan dira.

-T(Z)EKO ERE: Bi arrautzatxo ekarri ditut, edukitzeko ere!

GAINERAKOAK: Lezesarrikoak eta Uribarrikoak kalera egin dugu, eta gainerakoak etxera joan dira.

SI HA DE SER; PARA QUE...:

He traído dos huevos, para que haya

LOS DEMÁS, EL RESTO: *Los de Lezesarri y los de Uribarri hemos venido a la calle, y los demás se han ido a casa.*

OHARRA

Herriko gramatika hobeto ezagutu gura izanez gero, jo “Oñatiko euskera” liburura.

Para conocer mejor la gramática local, consultad el libro “Oñatiko euskera”

ESAERAK

Aitta santua baiño papistagua izan
Agindutakua bat, jasotakua bi,
hartutakuarekin konformau hadi!
Ahuntza basuan, pertza gelatzuan
Apirillaren azkenian, ostrua haitz gaiñian
Arantzarik bariko larrosarik ez
Araotz, garirik ez eta galauts!
Artículo 33, kasurik be ez!
Asto bat hil eta beste bat jaixo
Asto fan eta mando etorri
Auzoko behiak errape haundi
Azak azatzen, porruak porrutzan /
Ibargixan keizak, añubixan masustak
A zelako bi, bata zu eta bestia ni
Azkar eta ondo usuak hegan
Bakoitzak bere astuari arre!
Bakoitzari beria, Jaungoikuaren legia
Balego eta balira aspaldi fan dira

ESAERAK

Aita santua baino papistagoa izan
Agindutakoa bat, jasotakoa bi,
hartutakoarekin konformatu hadi!
Ahuntza basoan, pertza laratzean
Apirilaren azkenean, hostoa haitz gainean
Arantzarik gabeko arrosarik ez
Araotz, garirik ez eta galauts!
Artículo 33, kasurik ere ez!
Asto bat hil eta beste bat piztu
Asto joan eta mando etorri
Auzoko behiak errape handi
Azak azatzen, porruak porrutzan /
Eguteran gereziak, ospelean masustak
A ze pareka karakola eta barea
Azkar eta ondo usoak hegan
Bakoitzak bere astoari arre!
Bakoitzari berea, Jaungoikuaren legea
Balego eta balira aspaldi joan dira

DICHOS o PROVERBIOS

Ser más papista que el Papa
A caballo regalado no se le mira al diente.
Cada cosa en su sitio
A últimos de abril verás la hoja en la peña.
No hay rosas sin espinas.
Mucho ruido y pocas nueces
No hay más desprecio que no hacer aprecio
A rey muerto, rey puesto
Genio y figura hasta la sepultura
De su suerte contento, uno de ciento
Cada mochuelo en su olivo
Tal para cual
Pronto y bien rara vez juntos se ven.
Primero es Dios que los santos
A Dios lo que es de Dios, y al Cesar lo que es del Cesar
Hacer castillos en el aire

Balizko errotiak urunik ez

Begira dagueinari, denporia luze

Berakatzatza baiño fiñagua izan

Berrogei urtetik gora, tripia ez

busteia hoba

Bidia balkoitik neurtu

Bizitza aldiz, astoz edo zaldiz

Burubide txarra dabillenak amaiera txarra

Bururik ez eta txapela gura

Dabilen harrixari, oolduirik ez!

Daguenian bonbon, eta eztaguenian egon!

Dana gura, dana galdu / Agokada

haundixa gura dauenari samaan geratu.

Debaldeko manduari etxako hagiñetara

begiraketan.

Balizko errotak irinik ez

Begira dagoenari, denbora luze

Baratxuria baino finagoa izan

Berrogei urtetik gora, tripa ez

bustitzea hobe

Bidea balkoitik neurtu

Bizitza aldiz, astoz edo zaldiz

Burubide txarra dabilenak amaiera txarra

Bururik ez eta txapela nahi

Dabilen harriari, goroldiorik ez!

Dagonean bonbon, eta ez dagonean egon!

Dena gura, dena galdu / Ahokada handia

gura duenari eztarrian geratu.

Debaldeko mandoari ez zaio hagiñetara

begiratzen

Donde no hay mata, no hay patata.

El que espera desespera

Ser más fino que el oro

Después de los cuarenta no te mojes la barriga

Ver los toros desde la barrera

La vida avanza sin pausas, a veces bien y otras no tan bien.

Quien mal anda mal acaba.

Quien cabeza no tiene, no ha menester bonete

Piedra que rueda no cría musgo. Lo que marcha, funciona

Aprovecha cuando haya, y cuando no aguanta

La avaricia rompe el saco

A caballo regalado no se le mira al diente

Diruak txakurra be dantzan ifintten dau
Diruak malkarrak launtzeen
Errementarixaren etxian zotza burduntzi
Erromes fan, lekua galdu
Esku bakarrak ezin dau txalorik egin
Estuketan dana ezta denbora askuan
biziko.

Etxe hutsa, demanda hutsa

Etxian-etxian gelatzua baltza eta geurian
baltzena

Ezetz esaten eztauenak, baietz esaten dau

Gaizki esanak barkatu eta ondo esanak
goguan hartu.

Gastiasoro ikusi barikua izan!

Gaur ni eta zu bixar, danok etorri bihar!

Gauza bat da esatia eta beste bat egittia.

Gero dixuenak bego dixo

Diruak txakurra ere dantzan jartzen du
Diruak malkarrak berdintzen edo lautzen
Errementariaren etxean zotza burruntzi
Erromes joan, lekua gal
Esku bakarrak ezin du txalorik egin
Estutzen dena ez da denbora askoan
biziko.

Etxe huts, gerra huts

Etxean-etxean laratza beltza eta geurean
beltzena

Ezetz esaten ez duenak, baietz esaten du

Gaizki esanak barkatu eta ondo esanak
gogoan hartu.

Gastiasoro ikusi gabekoa izan!

Gaur ni eta zu bihar, denok etorri behar!

Gauza bat da esatea eta beste bat egitea

Gero dioenak bego dio

El dinero mueve el mundo

El dinero mueve el mundo

En casa del herrero cuchillo de palo

El que fue a Sevilla perdió su silla

Sólos, -as no somos nada, siempre necesitamos de alguien.

El que apura poco dura / La prisa mata

Estomago hambriento no tiene oídos.

En todas las casas cuecen habas y en la mía a calderadas

El que calla otorga

Perdona las cosas mal dichas y recuerda las buenas.

¡No tener mucho mundo!

*Dentro de cien años, todos calvos
La muerte no disculpa a nadie*

Del dicho al hecho hay un gran trecho

Luego dice lo que dice

Gizonak ekin, Jaungoikuak egin

Gizurra esan neben Getarixan, ni
baño lehenago zan atarixan

Gizurrak pauso laburra

Goiz gorri, arratsalderako itturri

Goizian goiz jaikitten danari Jaungoikuak
lagunketan xao

Gose antzian eta zor antzian
bizitten da onduen

Gustoko lekuan, aldaparik ez
Haizia buruan eta ibilli munduan
Haizia nora, zapiak hara!

Hasarriak konponketara ez fan inora

Harrixa bota eta eskua gorde!

Hasixak egiña dirudi, egiñak urregorrixa

Hau da hau pobrien mintegixa!

Hezi bagia, hezitzaile on!

Gizonak ekin, Jaungoikoak egin

Gezurra esan neben Getarian, ni baino
lehenago zen atarian

Gezurrak pausu laburra

Goiz gorri, arratsalderako iturri

Goizean goiz jaikitzen denari Jaungoikoak
laguntzen dio

Gose antzean eta zor antzean bizitzen da
onduen

Gogoko tokian, aldaparik ez
Haizea buruan eta ibili munduan
Haizea nora, zapiak hara!

Haserreak konpontzera ez joan inora

Harrisa bota eta eskua gorde!

Hasiak egiña dirudi, eginak urregorria

Hau da hau pobreen mintegia!

Hezi gabea, hezitzaile on!

El hombre propone y Dios dispone

Antes se pillá al mentiroso que al cojo

Antes se pillá al mentiroso que al cojo

Por la mañana arreboles, por la tarde lluvia

A quien madruga Dios le ayuda

La moderación es buena recomendación

La sarna con gusto no pica

Andar de la ceca a la Meca

¿Donde va Vicente? Donde va la gente.

No te metas en camisa de once varas.

Echar la piedra y esconder la mano

Camino comenzado, medio andado

A perro flaco, todo son pulgas

Mal domado, buen domador

Hogeita hamaika eskutik izan/euki
Ibai nahasixa, arrantzalien irabazixa

Ittoia behiez gainezka eta artaldia be
sartu gura

Iturrira sarri doian pitxarra apurtu
egitten da

Jabe askoren txakurra, gosiak hil
Jaten dauenak zeozer egingo dau
Jokua ezta errenta, hoba da oillua erreta

Kandelarixo bero, negua gero
Kandelarixo hotz, negua motz

Kanpo larrosa, etxeko arantza
Kanpuan uso, etxian otso

Kanpotik etorri eta etxetik botako zaue
Kanpotik etorri eta eurak nagusi

Kontuak garbi, adiskidiak zahar
Kendu eta ifiñi ez, akabo!
Lanetik urten bihar dau!

Lehenenguan barkatu. Bigarrenian
markatu. Eta hirugarrenian urkatu.

Hogeita hamaika eskutik izan/eduki
Ibai nahasia, arrantzaleen irabazia
Ukuilua behiez gainezka eta artaldea ere
sartu gura

Iturrira sarri doan pitxarra apurtu
egiten da

Jabe askoren txakurra, goseak hil
Jaten duenak zer edo zer egingo du
Jokoa ez da errenta, hobe da oiloa erreta

Kandelario bero, negua gero
Kandelario hotz, negua motz

Kanpoan uso, etxean otso

Kanpotik etorri eta etxetik botako zaituzte
Kanpotik etorri eta eurak nagusi

Kontuak garbi, adiskideak zahar
Kendu eta ipini ez, amaitu!
Lanetik irten behar du!

Lehenengoan barkatu. Bigarrenian
markatu. Eta hirugarrenean urkatu.

*“Tener la sartén por el mango.
A rio revuelto ganancia de pescadores
Éramos pocos y parió la abuela*

*Tanto va el cántaro a la fuente que al
fin se quiebra*

*Unos por otros, la casa sin barrer.
Con pan y vino se anda el camino.
El juego no es Jauja sino camino de perdición.*

*Si por Candelario calienta, el invierno
vendrá luego. Y si por Candelario hace
frio, el invierno será corto*

En la calle cordero, y en casa lobo

*De fuera vendrán y de casa te echarán
De fuera vendrán y de casa te echarán*

*Al pan, pan, y al vino, vino.
Quita y no pon se gasta el montón
Cualquier logro es fruto del esfuerzo*

*A la primera perdonar. A la segunda marcar.
Y a la tercera ahorcar.”*

Leku danetan txakurrak ortozik
Lekutan xagok/n Mendaro!
Mariatza euritsu, urtia ogitsu
Merkian karua, Bergarako narrua
Min bariko arrana, hordeixak jan

Nere etxe pobria, Burgos dana
baiño hobia

Nolako Maritxu, halako Perutxo!
Nori beria, Jainkuaren legia
Nori beria, zuzenbidia

Odolostiak eta buzkantzak ordietan
izaten dira

Ogi gogorrari hagin zorrotza
Oillua gero baiño, arrautzia orain hoba!

Oiñezkorik gura ez, eta zaldizkorik
etorri ez!

On billa, on billa...bonbilla!
Ordu onian etorri haiz!
Osasuna munduko ondasuna

Leku guztietan txakurrak oinutsik
Lekutan zegok/n Mendaro!
Maiatza euritsu, urtea ogitsu
Merkean karua, Bergarako larrua
Mihi gabeko arrana, herdoilak jan

Nork bere etxe pobrea, erregena baino
hobea

Nolako Maritxu, halako Perutxo!
Nori berea, Jainkoaren legea
Nori berea, zuzenbidea

Odolkiak eta buzkantzak ordainetan
izaten dira

Ogi gogorrari hagin zorrotza
Oiloa gero baino, arrautza orain hobe!

Oinezkorik gura ez, eta zaldizkorik
etorri ez!

On bila, on bila...bonbilla!
Ordu onean etorri haiz!
Osasuna munduko ondasuna

*En todas partes cuecen habas
Andar por los cerros de Úbeda
Agua de mayo, pan para todo el año.*

*Lo barato sale caro
El que no llora, no mama*

*Casa propia es un tesoro que no es pagado
con oro.*

*¡Ser tal para cual!
A cada cual lo suyo, y a Dios lo de todos*

*El dar va con el tomar / Donde las dan, las
toman*

*A pan duro, diente agudo
Más vale pájaro en mano que ciento volando*

Lo mejor es enemigo de lo bueno

*Lo mejor es enemigo de lo bueno
¡A buenas horas, mangas verdes!
Entre salud y dinero, salud primero*

Paguari ezin xako intxaurrik eskatu!
Piñu-kaskarak be onak dira sutarako
Saiaketan danari Jaungoikuak lagunketan
Jaungoikuari erreguz, biharrari mailluz
San Andres txarrixak askaan trabes
Segurura jo egik/n eta asmauko dok/n
Sutan probaitten da eltzia
Txapela buruan eta ibilli munduan
Txonpiok be bere gustua egin ei eben
Txori bakoitza bere adarrera
Txorixak baiño buru gutxiago euki
Ura fan eta gero presia egin
Ura eta sua, orkatillatik behera
Urriñeko intxaurrak hamalau, bertaratu
eta lau.
Usua usuarekin, belia beliarekin
Zelako egurra, halako ezpala!

Pagoari ezin zaio intxaurrik eskatu!
Pinaburuak ere onak dira sutarako
Saiatzen denari Jaungoikoak laguntzen
Jaungoikoari erreguz, beharrari mailuz
San Andres txerriak askan trabes
Segurura jo ezak/n eta asmatuko duk/n
Sutan probatzen da eltzea
Txapela buruan eta ibili munduan
Txonpiok ere bere gustua egin omen zuen
Txori bakoitza bere adarrera
Txoriak baino buru gutxiago eduki
Ura joan eta gero presa egin
Ura eta sua, orkatilatik behera
Urrutiko intxaurrak hamalau, bertaratu
eta lau.
Usua usuarekin, belea belearekin
Nolako egurra, halako ezpala!

*No le pidas peras al olmo
Lo que no mata, engorda
A Dios rogando y con el mazo dando
A Dios rogango y con el mazo dando
Por San Andrés el cerdo al revés.
Más vale malo conocido que bueno por conocer
El oro se prueba en el crisol
Ancha es Castilla
Fulanito también hizo su antojo
Zapatero a tus zapatos
Tener menos cabeza que un chorlito
Tiempo ido, nunca más venido
El fuego y el agua, por debajo de la cintura
No es oro todo lo que reluce
Dios los cría y ellos se juntan
De tal palo, tal astilla*

Zeledon, Zeledon, hartu bai eta ez emon

Zezenari adarretatik heldu

Zotzaz ezin leike ziririk egin
(Pagoari ezin intxaurrik eskatu)

Zozuak beliari ipurbaltz!

Zurrut eta putz eztago batera egitterik

Zeledon, Zeledon, hartu bai eta ez eman

Zezenari adarretatik heldu

Zotzaz ezin daiteke ziririk egin (Pagoari ezin intxaurrik eskatu)

Zozuak beleari ipurbeltz!

Zurrut eta putz ez dago batera egiterik

Ser muy agarrado

Coger al toro por los cuernos

Es imposible pedir peras al olmo

Vemos la paja en el ojo ajeno, y no la viga en el propio

Sorber y soplar es imposible a la vez

ESAMOLDIAK

Adarra jo, harpia jo
Ahixa janda caballero!
Ahalegiñak eta bost egin
Ahokaria bota
Ahua neurri izan
Aittaren / Amaren semia edo alabia izan
Aleitzira esan edo ibilli
Alia euki
Alper-alperrik ibilli
Andartora begira egon
Aspaldiko!
Ate adiña maratilla!
Aterpetik ibilli
Atxurra harrapo
Atzian zulua izan
Aza ipurdira fateko moduan geratu

ESAMOLDEAK, ESAPIDEAK

Adarra jo, harpa jo
Ahia janda caballero!
Ahaleginak eta bost egin
Ahokada bota
Ahoa neurri izan
Aitaren / Amaren semea edo alaba izan
Iritzira esan edo ari
Mozkortuta egon
Alfer-alferrik ibili
Andartora begira egon
Aspaldiko! / Lagun zahar!
Ate adina maratilla!
Aterpetik ibili
Atxurra harrapatu
Atzean zulua izan
Aza ipurdira joateko moduan geratu

MODISMOS

Tomar el pelo
Quedarse saciado
Hacer hasta lo imposible
Decir una exageración
Decir lo que le viene en boca (referido más bien a cantidades, precios, etc.)
Salir a su padre o a su madre
Calcular o decir a ojo de buen cubero; al (buen) tuntún
Estar borracho
Andar en vano.
Estar en Babia
¡Viejo amigo!
Tener excusas o respuesta para todo.
Andar con cuidado. Ver los toros desde la barrera
Coger una buena berza (euf.)
Ser como todos los demás
Quedar lleno a reventar

Azaak emun

Azaak jo

Azal sendua izan

Bapez edo golpez

Bare-bare egon

Bazkarixa poxpoltan euki

Begirik batu ez

Begittan hartu

Bekozkua jarri

Bere onetik urten

Berbia jan

Berezkua euki

Bero usaiñik ez egon

Bistan egon / izan

Bixamona euki

Burua berotu

Burua lehengo lepotik euki

Burubide bat emun

Burubide txarra emun

Burutik egindda egon

Azak eman

Ziria sartu, ederra egin

Azal sendoa izan

Batere ez edo kolpez.

Bare-bare egon

Bazkaria poxpoltan eduki

Begirik batu ez

Begitan hartu

Bekozkoa jarri

Bere onetik irten

Hitza jan

Berezkoa eduki

Bero usainik ez egon

Begi-bistakoa izan

Biharamuna eduki

Burua berotu

Burua lehengo lepotik eduki

Burubide bat eman

Burubide txarra eman

Burutik eginda egon

Dar calabaza

Engañar, burlarse

Tener mucha cara

Cuando mucho, cuando nada

Estar como una malva

Tener la comida sin preparar

No pegar ojo

Coger manía

Fruncir el ceño

Salirse de sus casillas; sacar de quicio

No cumplir lo prometido

Ser innato, natural, propio

No hacer ni pizca de calor

Caer por su propio peso

Tener resaca

Calentar los cascos

Mantenerse en sus trece

Dar una resolución

Dar mal termino, mal gobierno

Estar mal de la cabeza

Danon agotan egon/ibilli

Danon zorra

Diarka ibilli

Egonian egon / Gora begira egon

Ekiña txarra da

Elorrixo ikusi / Gorrixak ikusi

Entzun eta gor egin

Epel-epel egindda egon

Erriel bat emun ez

Esku garbixa izan

Eskuetatik fan

Etxekuen barregarri izan

Ez gatzik ez piparrrik ez eukittia

Eziña berez etorri

Eziña ekiñaz egiña

Fraka barririk egin ez

Gabonetan keizak!

Galesti bizixa izan

Denon ahotan egon/ibilli

Denon zorra

Deiadarka ibili

Egonean egon / Gora begira egon

Ekina txarra da

Gorriak eta beltzak ikusi

Entzun eta gor egin

Epel-epel eginda egon

Erreal bat eman ez

Esku garbia izan

Eskuetatik joan

Etxekoen barregarri izan

Ez gatzik ez piperrrik ez edukitzea

Eziña berez etorri

Ezina ekinez egina

Praka berririk egin ez

Gabonetan gereziak!

Garesti bizia izan

Ser de dominio público

La deuda de todo el mundo (se refiere a la muerte)

Andar a voces

No pegar ni golpe

Querer es poder

Pasarlas moradas

Hacerse el loco

Estar como una cuba

No dar ni un real.

Ser honrado, ser de fiar

Irse de las manos, desmoronarse

Dejar en ridículo a los de casa

Ser ridículo familiar

No tener ni chicha ni limonada

La imposibilidad llega sola

El uso hace maestro

No enriquecerse

¡Dios te lo pagará!

Estar carísimo (algo)

Gizonkerixak egin edo esan

Gogaikarrixa izan

Guztiz itxitta egon

Hagiñak bardinduta izan

Hankak jaso / Hanka egin /
Ospa egin / Polaiñak jaso

Harrika bota

Harrikaria euki

Hasixan hasi

Hotzak dar-dar egon

Hutsaren hurrengua izan

Iñun diranak eta eztiranak esan

Jai euki edo egon

Jaleo billa ibilli

Jantzi ederra euki

Jardunbidia emun

Jo eta ke ibilli

Jo eta su ibilli

Gizonkeriak egin edo esan

Gogaikarria izan

Guztiz itxita egon

Haginak berdinduta izan

Alde egin / Ihes egin / Ospa egin

Harrika bota

Harrikada eduki

Hasian hasi

Hotzak dar-dar egon

Hutsaren hurrengoa izan

Inon direnak eta ez direnak esan

Jai eduki edo egon

Sesio edo liskar bila ibili

Jantzi ederra eduki

Jardunbidea eman

Jo eta ke ibili

Jo eta su ibili

Decir o hacer machadas

Ser molesto, -a, fastidioso, -a, despreciable

Cerrado a cal y canto

Ser perro o zorro viejo

Tomar las de Villadiego

Tirar, arrojar

Tener un toque o 'pire'

Comenzar de veras

Estar temblando de frio

Ser un cero a la izquierda

Decir perrerías

No haber o tener nada que hacer

Andar buscando camorra

Tener apoyo o ayuda

Dar que hablar

Andar dale que te pego o a tope

Andar dale que te pego o a tope

Jo eta ma itzi

Kaka burutik behera egin

Kakalekua altu euki

Kandelia jarri (Arantzazuko
Ama Birjiñiari)

Kanuan jo

Katonian egon

Kokua jan

Konponbiderik izan ez

Kopla-burukua izan

Koplakin edo hartzequakin etorri

Koipia emun

Lagunabarrian jantzi, bizi, ibilli

Lan eran ibilli [laneraan ibilli]

Leakua harrapatu

Lekutan ibilli, lekutara fan

Leon-kastillo egin

Lo seko egin

Ahozabalik utzi

Kaka burutik behera egin

Kakalekua altu eduki

Kandela jarri (Arantzazuko
Ama Birjinari)

Kokotean jo

Katonean egon

Kokoa jan

Konponbiderik izan ez

Erruduntzat jo, hartu

Koplekin etorri

Koipea eman

Besteen parean jantzi, bizi, ibili

Lanpetuta ibili

Larakua harrapatu

Gaitik erabat urrundu

Leon-kastillo egin

Lo seko egin

Dejar perplejo o boquiabierto

Reírse a la cara

Creerse sandios.

*Poner una vela a la Virgen para pedir
amparo.*

Dar un pescuezo

Estar en parvulitos o en Primaria

Comer el coco

No tener arreglo o solución

Ser cabeza de turco, chivo expiatorio

Venir con cuentos

Hacer la pelota

Vestirse, vivir o andar a la par de los demás

Estar ocupado, -a

Coger una buena berza (euf.)

*Irse/salirse por los cerros de Úbeda.
Salirse por la tangente*

Echar a cara y cruz

Dormir como un tronco o a pierna suelta

Marmaxika / marmarrrian /
murmuxetan ibilli

Maratillatik urtenda egon

Minpekorik ez euki

Narru betian jan

Narruko bat emun

Oillo lurrian ibilli

Okaraka hasi

Onenak emunda egon

Osasunez urratu

Parrandan ibilli / Parrandara fan

Pikutara fan edo bialdu

Piperrik be ez jakin

Potrojorran ibilli

Premiñiak erakusten dau

Prosoziñua barrutik ibilli

Samia bihurtu

Takateko bat hartu

Tautik be entendi ez

Tautik be esan ez

Txahala egin

Txutxu-mutxuka ibili

Maratillatik irtenda egon. Burutik jota egon

Mihipekorik ez eduki

Larru betean jan

Kolpe bat eman

Oilo lurean ibili

Okadaka hasi

Onenak emanda egon

Osasunez urratu

Parrandan ibili / Parrandara joan

Pikutara joan, bidali

Piperrik ere ez jakin

Potrojorran ibili

Premiak erakusten du

Prozesioa barrutik ibili

Sama edo lepoa bihurtu

Takateko bat hartu

Tutik ere ulertu ez

Tutik ere esan ez

Txahala egin

Murmurar

Estar loco de remate

No tener pelos en la lengua

Comer hasta reventar

Dar un cachete o una colleja

Andar cerca de casa

Comenzar con nauseas o arcadas

Estar para el arrastre

Romper con salud

Andar o ir de picos pardos

Ir o mandar a freír espárragos

No tener ni idea

No dar ni golpe

La necesidad agudiza el ingenio

La procesión va por dentro

Retorcer el pescuezo

Coger un golpe

No entender ni jota

No decir ni mu

Echar la pota

Txakur haundi bat be ez balixo

Txakurren salara bialdu

Txorietxe geratu

Txorimalo egindda ibilli

Ukatuta egon

Ulixari danak bost inporta xao!

Usaiñian ibilli

Xaguka-xaguka ibilli

Zartaria jo

Zer xabillagu / xabiñagu, ba?

Zer xagok / xagon, ba?

Zipitzik be emun ez

Zotza-ziririk ez irabazi

Zurumurrua zabaldu / Hotsa zabaldu

Zurrutari emun

Txakur handi bat ere ez balio

Txakurren salara bidali

Txorietxe gelditu

Barregarri ibili; burutik gora eginda ibili

Ukatuta egon

Urliari denak bost inporta dio!

Atzetik ibili / Peskizan ibili

Zabuka-zabuka ibili

Zartada jo

Zer ari gaituk/n, ba?

Zer zegok / zegon, ba?

Zipitzik ere eman ez

Zotza-ziririk ez irabazi

Zurumurrua zabaldu/Hotsa zabaldu

Zurrutari eman

No valer una perra gorda

Mandar a freír espárragos

Quedar vacía o abandonada una casa

Andar desesperado, sin encontrarle el punto

Estar reventado, hecho polvo

Darle igual tres que treinta y tres

Merodear, husmear, rastrear

Ir dando tumbos

Explosionar, explotar

¿Qué haces, pues?

¿Qué hay?

No dar ni pizca

No ganar ni un real

Correr el rumor

Darle al drinking

UME KANTUAK / HAUR KANTAK / CANCIONES INFANTILES

Txantxulerio kaminero
 Ez dauka dirurik
 Lau alabatxo ditu
 Ezkondu gaberik.
 Bosgarrena semia
 Kapote zaharrakin
 Konejua dirudi
 Bere bizarrakin.

*Ahotsak Ahozko Ondarea.
 Kantu eta jolasak*

Bat eta bi, hiru ta lau
 Txominek andrie saldu dau.
 Zer egin dau pekatu?
 Aldeko txakurre urketu!

Mondraguen jasotako kantua

Olan-olanetan
 Zozue kantetan
 Gure etxeko mutikotxuek
 Kaka fraketan!

Mondraguen jasotako kantua

ZIRULEN

Zirulen, bai zirulen
 eder txorixak iruten,
 karramarrua zopizarren,
 txindorrixa laixan,
 akerra kaixan,
 irixa dantzan,
 astua danboliña JO eta JO
 eta JOOOO!

*Araotzen jasotako ume kantua.
 KANTAKERIXAK
 Oñatiko kontu zaharrak
 eta kantu barrixak*

Dona, dona katona
 sutondoan aitona
 lepotik behera kutuna
 a – ze – nes – ka – mu – til –
 tun – tu – na
 ZU, KAN-PO-RA!

*Ahotsak Ahozko Ondarea.
 Kantu eta jolasak*

Arre-arre mandako,
 bixar Tolosarako,
 etzi Panplonarako.
 Handik zer ekarriko?
 zapatak ta gerriko.
 Norendako? Norendako?
 Mikelendako!
 (Edo altzuan dakotzunendako)

*Ahotsak Ahozko Ondarea.
 Kantu eta jolasak*

BIBLIOGRAFIA:

- *El vocabulario vasco de Aranzazu-Oñati y zonas colindantes*. Fr. Cándido Izaguirre
- *Bergara aldeko hiztegia*. Juan Martin Elexpuru
- *Oñatiko euskera*. Kepa Elortza, Roberto Altuna eta Koldo Zumalde
- *Atsotitzak*. Gotzon Garate
- *Berbeta berua*. Alberto Telleria
- *Gaztelaniazko esamoldeak euskaraz*. Aizu, 205-228 zk. (1998/01-1999/01)
- *Orotariko Euskal Hiztegia*. Euskaltzaindia
- *Euskaltzaindiaren hiztegia*
- *Elhuyar hiztegia*

Oñatin euskaraz bizitzeko oinarrizko hiztegia eta gramatika.

*Vocabulario y gramática básica para
poder vivir en euskara en Oñati.*

